

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen

master in de handelswetenschappen

Masterthesis

Een analyse van de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten

Jarno Kustermans

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de handelswetenschappen, afstudeerrichting
accountancy, financiering en fiscaliteit

PROMOTOR :

Prof. dr. Wim MARNEFFE

BEGELEIDER :

Mevrouw Ulrike UITDEBROEKS

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2023
2024

Faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen

master in de handelswetenschappen

Masterthesis

Een analyse van de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten

Jarno Kustermans

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de handelswetenschappen, afstudeerrichting
accountancy, financiering en fiscaliteit

PROMOTOR :

Prof. dr. Wim MARNEFFE

BEGELEIDER :

Mevrouw Ulrike UITDEBROEKS

Woord vooraf

Het voltooien van deze thesis betekent het einde van een 4-jaar lange periode met zeer aangename en leerzame momenten aan de Universiteit van Hasselt. Het resultaat van dit onderzoek zou niet tot stand zijn gekomen zonder de steun en begeleiding van velen.

Allereerst wil ik mijn begeleider, Mevr. Ulrike Uitdebroeks, en mijn promotor, Prof. Dr. Wim Marneffe, hartelijk bedanken voor hun voortdurende begeleiding, en waardevolle feedback. Hun expertise en geduld hebben mij enorm geholpen om mijn onderzoek succesvol af te ronden.

Daarnaast ben ik mijn medestudenten uit de afstudeerrichting Handelswetenschappen – Accountancy, Financiering en Fiscaliteit dankbaar voor hun samenwerking, advies en morele steun. Een speciaal woord van dank gaat uit naar alle studenten van de UHasselt die de enquête hebben ingevuld om zo de dataverzameling en analyses mogelijk te maken.

Mijn interesse in financiële aangelegenheden begon al sinds kleins af aan dankzij mijn ouders die beide TEW hebben gestudeerd aan de Universiteit van Hasselt. Het inspireerde mij om ook een gelijkaardige weg te bewandelen. Het onderwerp van deze masterproef ligt mij daarom ook nauw aan het hart. Verder draagt deze masterproef bij aan bestaande onderzoeken door vernieuwende/bevestigende inzichten te bieden over de financiële geletterdheid en de invloeden van externe factoren op de mate van financiële geletterdheid.

Het schrijven van deze thesis bracht verschillende uitdagingen met zich mee, zoals doorzettingsvermogen, verantwoordelijkheid en vooral veel stress, maar door de goede begeleiding van mijn promotor en begeleider en mijn positieve houding, heb ik deze masterproef succesvol kunnen afronden.

Deze masterproef is opgebouwd uit zes hoofdstukken. Hoofdstuk 1 introduceert het onderwerp en de onderzoeksvraag door middel van een probleemstelling en onderzoeksaanpak. In Hoofdstuk 2 wordt de literatuur besproken aan de hand van een uitgebreide literatuurstudie. Hoofdstuk 3 beschrijft de methodologie, gevolgd door de resultaten (empirisch onderzoek) in Hoofdstuk 4 en de conclusie en discussie zitten samen vervat in Hoofdstuk 5.

Ik hoop dat dit onderzoek bijdraagt aan een beter begrip van de financiële geletterdheid en een nuttige bron zal zijn voor toekomstige studies.

Jarno Kustermans

Samenvatting

Doel

Het doel van deze masterproef is om inzicht te krijgen in de huidige situatie van financiële geletterdheid onder Vlaamse studenten in het hoger onderwijs. Financiële geletterdheid is de combinatie van financieel bewustzijn, vaardigheden, kennis, attitudes en gedragingen om de juiste financiële beslissingen te nemen die leiden tot een goed financieel welzijn (OECD/INFE, 2023). De mate van financiële geletterdheid vereist meer aandacht omdat de huidige maatschappij voortdurend complexer wordt (OECD, 2016). Verder richt dit onderzoek zich ook op het identificeren van de factoren die mogelijk een invloed uitoefenen op de mate van financiële geletterdheid. De onderzoeksvraag luidt daarom als volgt: "Wat is de actuele stand van financiële geletterdheid onder Vlaamse studenten, en in welke mate dragen verschillende factoren bij aan het niveau van financiële geletterdheid?".

Onderzoeksopzet/Methodologie

De centrale onderzoeksvraag tracht beantwoord te worden aan de hand van een literatuurstudie en een empirisch onderzoek. De literatuurstudie schetst een beeld van het niveau van financiële geletterdheid en de beïnvloedende factoren aan de hand van wetenschappelijke bronnen afkomstig uit de wetenschappelijke database *Web of Science*.

Verder werd er voor het empirisch onderzoek een kwantitatieve data-analyse uitgevoerd, ondersteund door de SPSS-software. De data-verzameling is uitgevoerd door middel van een enquête verspreid onder alle Nederlandstalige opleidingen van de Universiteit van Hasselt. De enquête is ontworpen op basis van vragen/stellingen afkomstig uit de financiële geletterdheid enquête van de OESO, aangevuld met zelfontworpen vragen/stellingen gerelateerd aan de drie componenten van financiële geletterdheid (financiële kennis, attitude en gedrag). Na de opschoning van de data bleven er 217 bruikbare antwoorden over. De opschoning hield in dat de data met ontbrekende waarden verwijderd werd uit de dataset als de financiële geletterdheid niet berekend kon worden.

Bevindingen/Resultaten

Het onderzoek naar de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten aan de Universiteit van Hasselt biedt een diepgaand inzicht in de drie componenten van financiële geletterdheid. In vergelijking met de PISA-testresultaten van 2015, waar Vlaamse leerlingen opvielen door hun sterke prestaties op het gebied van financiële geletterdheid, tonen de enquêteresultaten van de Vlaamse studenten aan de UHasselt een minder positief beeld. Over het algemeen behaalden de meeste studenten goede scores wat betreft financiële kennis, want bijna de helft van hen scoorde een acht op tien of hoger. Verder waren de resultaten wat betreft de financiële attitude ook positief, met bijvoorbeeld meer dan de helft van de respondenten die interesse toonden in actief geldbeheer of investeren op de beurs. De resultaten op het gebied van financieel gedrag waren gevarieerder, waarbij sommige respondenten goede financiële beslissingen namen, maar velen ook bijvoorbeeld moeite hadden met het stellen van financiële doelen of het oplossen van financiële problemen.

Vervolgens werd in het onderzoek ook de invloed van externe factoren zoals geslacht, gezinssituatie en financiële educatie op de mate van financiële geletterdheid onderzocht. Hieruit bleek dat mannelijke studenten gemiddeld een hogere score haalden dan vrouwelijke studenten, vooral op het gebied van financiële kennis en gedrag. Die bevinding komt niet overeen met de meeste studies die al eerder werden uitgevoerd, zo toonde de studie van onder andere Ergun (2018) aan dat er geen significante verschillen merkbaar zijn tussen mannelijke en vrouwelijke studenten. Echter toonde een studie van Boggio et al. (2020) wel aan dat er lichtelijke verschillen konden voorkomen. Verder zijn er geen significante verschillen in financiële geletterdheid op te merken aan de hand van de socio-economische status en thuistaal, wat tegenstrijdig is met sommige literaire studies die wel significante verschillen aangeven (Botazzi & Lusardi, 2021; Van Camp et al., 2014). Daarnaast leidt de financiële socialisatie door ouders ook niet tot een hogere mate van financiële geletterdheid bij studenten, wat opvallend is omdat deze resultaten ook tegenstrijdig zijn met een eerdere studie (Botazzi & Lusardi, 2021). Die studie stelde namelijk vast dat ouders juist een positieve invloed hebben op de financiële geletterdheid. Verder toonde de resultaten van dit onderzoek wel aan dat financiële educatie in het curriculum een positieve invloed heeft op de financiële geletterdheid van studenten. De studenten die een economische opleiding volgde, scoorden significant hoger op financiële geletterdheid in tegenstelling tot studenten uit een niet-economische opleiding. Deze bevinding ligt perfect in lijn met verschillende studies, zoals de studie van Peeters et al. (2018).

Tot slot stond de laatste deelvraag in het teken van de mogelijke verschillen in financiële geletterdheid tussen de verschillende studiejaar. Uit die resultaten blijkt dat studenten in de masterjaren aan de Universiteit van Hasselt een hogere mate van financiële geletterdheid vertonen dan de eerstejaars bachelorstudenten. Dit bevestigt een eerdere bevinding van het onderzoek van Jorgensen (2010) die vaststelde dat er verschillen zijn in financiële kennis en zo ook in financiële geletterdheid.

Kortom, de bevindingen suggereren dat er ruimte is voor verbetering bij de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten, vooral met betrekking tot het financieel gedrag. De studenten toonde namelijk een hoge mate van financiële kennis en attitude. Verder zijn er externe factoren die een invloed uitoefenen op de financiële geletterdheid, denk bijvoorbeeld aan de financiële educatie. Het is tevens van belang om meer aandacht te besteden aan financiële educatie binnen niet-economische opleidingen. Daarnaast valt ook op dat de masterstudenten een hogere mate van financiële geletterdheid vertonen in vergelijking met de bachelorstudenten. Al met al is het niet slecht gesteld met de financiële geletterdheid van de Vlaamse studenten, maar er is zeker nog ruimte voor verbetering.

Waarde van het onderzoek

Het onderzoek naar de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten aan de Universiteit van Hasselt biedt een waardevol inzicht in de mate van financiële geletterdheid op vlak van financiële kennis, attitude en gedrag. In vergelijking met de resultaten van Vlaamse leerlingen uit 2015 toont dit onderzoek aan dat de mate van financiële geletterdheid gedaald is, en dat het tijd is voor aanpassingen. Hoewel de Vlaamse studenten van de UHasselt goed scoorden op financiële kennis en attitude, is er nog ruimte voor verbetering in financieel gedrag.

Daarnaast legt dit onderzoek ook de nadruk op de invloed van externe factoren op de mate van financiële geletterdheid. De resultaten uit het onderzoek weken ook af van eerdere bevindingen uit de literatuur, wat suggereert dat er meer onderzoek nodig is naar deze resultaten en waarom ze afwijken. Zo scoorden mannen hoger dan vrouwen op financiële kennis en gedrag. Ook de socio-economische status en thuistaal hadden geen significante invloed. Daarnaast zorgde financiële educatie in de opleiding wel voor hogere scores in vergelijking met opleidingen zonder financiële educatie. Bovendien toont dit onderzoek ook aan dat masterstudenten een betere score halen op financiële geletterdheid dan de studenten uit hun eerste bachelor.

De waarde van dit onderzoek ligt dus in het doel om een duidelijk inzicht te bieden in de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten, wat van belang is om toekomstige beslissingen te nemen inzake dit onderwerp. Verder suggereren deze resultaten, hoewel de financiële geletterdheid redelijk goed is, dat er nog ruimte is voor verbetering.

Kritische beschouwingen

Naast de verschillende inzichten die dit onderzoek naar de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten aan de Universiteit van Hasselt biedt, zijn er enkele beperkingen waar men rekening mee dient te houden. De selectie van respondenten, die beperkt is tot de UHasselt, maakt het moeilijk om de resultaten te generaliseren voor alle Vlaamse studenten. Daarnaast zijn niet alle mogelijke externe factoren onderzocht, denk maar aan leeftijd of werkervaring. Ook is de tijdsgebondenheid van de enquête een beperking, omdat economische gebeurtenissen de financiële geletterdheid kunnen beïnvloeden. Een crisis kan bijvoorbeeld leiden tot een toename van sparen in plaats van een toename in beleggen, door een gebrek aan vertrouwen.

Verder zijn er op basis van de resultaten ook enkele aanbevelingen gevormd. Aan de hand van de resultaten met betrekking tot de financiële educatie wordt er aanbevolen om financiële educatie aan te bieden in alle opleidingen, gezien het positieve effect op de financiële geletterdheid. Daarnaast kan de ouderlijke betrokkenheid geoptimaliseerd worden door ouders beter te ondersteunen in het geven van financiële educatie thuis. Dit kan bijvoorbeeld zoals het ENEF-programma dat geïmplementeerd is in Brazilië.

Vanuit dit onderzoek kan er aan verschillende aspecten van financiële geletterdheid gewerkt worden. Het onderzoek is zeker niet op een grote schaal uitgevoerd, maar biedt toch inzichten die misschien vooraf niet verwacht werden. Daarnaast biedt dit onderzoek een kapstok voor gelijkaardig toekomstig onderzoek.

Inhoudsopgave

1 Onderzoeksplan	7
1.1 Probleemstelling	7
1.2 Onderzoeksaanpak.....	9
1.2.1 Literatuurstudie.....	9
1.2.2 Empirisch onderzoek	10
2 Literatuurstudie	12
2.1 Wat is het algemene niveau van financiële geletterdheid onder studenten?	12
2.1.1 Het begrip financiële geletterdheid.....	12
2.1.2 Algemeen niveau van financiële geletterdheid bij studenten	15
2.2 Welke methoden worden toegepast voor het meten van financiële geletterdheid?	16
2.2.1 Testvragen	16
2.2.2 Zelfbeoordeling	17
2.2.3 Resultaatgericht	17
2.3 Welke inzichten biedt de literatuur over de factoren die de financiële geletterdheid van studenten beïnvloeden?.....	19
2.3.1 Geslacht.....	19
2.3.2 Gezinssituatie	19
2.3.3 Financiële attitudes	22
2.3.4 Cultuur	22
2.3.5 Financiële educatie	23
3 Methodologie	26
3.1 Sample	26
3.2 Onderzoeksdesign.....	26
3.2.1 Vraagstelling.....	26
3.2.2 Hypothesen	27
3.2.3 Data-analyse	27
3.3 Variabelen	29
4 Resultaten.....	31
4.1 In hoeverre vertonen Vlaamse studenten in het hoger onderwijs financiële geletterdheid in vergelijking met eerdere PISA-resultaten voor 15-jarigen, en in welke mate komen de bevindingen uit enquêteresultaten overeen?.....	31
4.1.1 PISA-resultaten.....	31

4.1.2 Enquêteresultaten.....	31
4.1.3 Vergelijking	38
4.2 Wat is de invloed van externe factoren op de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten in het hoger onderwijs, zoals afgeleid uit de enquêteresultaten, en hoe komen deze bevindingen overeen met bestaande literatuur?	39
4.2.1 Geslacht.....	39
4.2.2 Gezinssituatie	41
4.2.4 Financiële educatie	45
4.3 In welke mate is er een significant verschil in financiële geletterdheid tussen verschillende studiejaar binnen het hoger onderwijs in Vlaanderen, gebaseerd op de verkregen enquêteresultaten?.....	47
5 Conclusie en discussie.....	49
5.1 Conclusie.....	49
5.2 Discussie	51
5.2.1 Beperkingen	52
5.2.2 Aanbevelingen	53
7 Bibliografie.....	55
8 Bijlage.....	61
8.1 Enquête: financiële geletterdheid	61

1 Onderzoeksplan

1.1 Probleemstelling

Financiële geletterdheid is de combinatie van financieel bewustzijn, vaardigheden, kennis, attitudes en gedragingen om de juiste financiële beslissingen te nemen die leiden tot een goed financieel welzijn van een individu (OECD/INFE, 2023). Volgens verschillende studies zoals die van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) is financiële geletterdheid een eigenschap die nodig is om goed te kunnen functioneren in de hedendaagse maatschappij, want de maatschappij wordt nog altijd complexer. Die complexiteit is zichtbaar door enkele tendensen. Deze tendensen zijn bijvoorbeeld de vergrijzing van de bevolking en pensioenhervormingen, groeiende complexiteit van de financiële omgeving, financiële uitsluiting in een aantal Europese landen, hoge schuldgraad van gezinnen en de algemeen lage graad van financiële geletterdheid (OECD, 2016). De vergrijzing zorgt voor moeilijkheden op vlak van sociale voorzieningen, de arbeidsmarkt, enzovoort. Verder is er een toenemende complexiteit van de financiële omgeving wat verwijst naar de financiële veranderingen die een invloed hebben op de financiële wereld, denk maar aan een verandering van financiële instrumenten of regels. Daarnaast betekent de financiële uitsluiting in een land dat de inwoners van dat land geen of beperkte toegang hebben tot financiële diensten en producten. Daarnaast zijn er nog financiële crisissen die het financieel welzijn van een individu kunnen beïnvloeden. Een voorbeeld hiervan is de COVID-19 crisis waarbij mensen financiële moeilijkheden ondervonden (Prime et al., 2020).

Verder wordt in het onderzoek van De Beckker et al. (2020) aangetoond dat financiële ongeletterdheid vooral aanwezig is bij individuen die hoge schulden hebben, minder reserve geld hebben voor onverwachte uitgaven en leningen aangaan tegen veel te hoge kosten. Ook zijn deze individuen niet bezig met geld aan de kant te zetten voor later in de vorm van pensioensparen (De Beckker et al., 2020). De voorgaande opgesomde elementen hebben natuurlijk grote gevolgen voor het financieel welzijn van het individu. Want mensen met een slechtere financiële geletterdheid hebben een kleinere kans om hun financiële situatie te verbeteren, omdat er gewoonweg een gebrek is aan financiële kennis.

De financiële geletterdheid van individuen is dus belangrijk, maar volgens Lusardi & Mitchell (2014) is slechts een persoon op drie financieel geletterd. Desondanks dat de financiële geletterdheid wordt verkondigd als belangrijk om goede financiële beslissingen te nemen, wat leidt tot financieel welzijn. Aansluitend dient hierbij wel toegevoegd te worden dat individuen financieel ongeletterd kunnen zijn wegens bepaalde factoren, namelijk: leeftijd, migratieachtergrond, financiële educatie enzovoort (Lusardi & Mitchell, 2014).

In verschillende onderzoeken zoals die van Lusardi (2010) en De Beckker (2019) komen soortgelijke conclusies naar voren. Financiële geletterdheid moet verbeteren binnen de populatie, maar vooral bij jonge en oude leeftijdscategorieën. De jonge mensen moeten leren hoe ze de nieuwe financiële instrumenten moeten gebruiken (Lusardi et al., 2010). Hierdoor zullen ze doorheen hun levensjaren veel betere financiële beslissingen maken, wat vanzelfsprekend voordelen met zich meebrengt op lange termijn. Daarnaast is het belangrijk dat oudere mensen betere informatie ontvangen over de

veranderende financiële zaken maar dat is dan meer op vlak van fraude, bijvoorbeeld nieuwe online methodes zoals *phishing* (Leontyev, 2015).

Bovendien zijn overheden al bezig met initiatieven om de financiële educatie te verbeteren in scholen. Zo wordt er extra financiële educatie aangeboden in de vorm van specifieke lessenreeksen, bijscholing, informatiesessies, enzovoort (De Beckker et al., 2020). Het is dus van belang om de jongeren de juiste en belangrijkste zaken over financiën aan te leren. De financiële educatie die er op dit moment in scholen is, is nog niet goed genoeg omdat er geen duurzame financiële kennis wordt opgebouwd (Dvorak & Hanley 2010; Kaiser & Menkhoff, 2017; Mandell 2008). Bovendien is de kwaliteit van de financiële educatie afhankelijk van de mate dat die educatie geïntegreerd is binnen de scholen (Fernandes et al., 2014). Onderzoeken zoals onder andere die van Mandell (2008) maken duidelijk dat financiële geletterdheid sterk kan verbeteren door praktijkgerichte en langdurige educatie aan te bieden door middel van simulaties. Een voorbeeld van een simulatie is een beleggingsapp, maar dan zonder echt geld. De leerlingen kunnen dan via de app zelf financiële beslissingen nemen om zo de financiële geletterdheid bij te schaven (Dvorak & Hanley, 2010; Mandell, 2008).

In 2015 werd er in België een PISA-onderzoek uitgevoerd om de financiële geletterdheid van 15-jarige Vlaamse leerlingen te meten. Het Programma voor Internationale Studentenbeoordeling (PISA) is een internationaal onderzoeksprogramma dat samenwerkt met de OESO. Uit het onderzoek blijkt er geen significant verschil te zijn tussen jongens en meisjes. Verder wordt in het onderzoek van Klapper & Lusardi (2019) aangetoond dat vrouwen minder financieel geletterd zijn dan mannen, al is dat verschil niet significant, stelden de onderzoekers vast. De onderzoekers vermelden ook in hun onderzoek dat de oorzaak hiervan heel simpel is, mannen hebben meer interesse in financiële zaken dan vrouwen. Daardoor kan het zijn dat financiële begrippen minder bekend zijn bij vrouwen en hierdoor ook minder goed scoren op financiële geletterdheid testen. Studies zoals die van Botazzi & Lusardi (2021) en Fisch et al. (2019) tonen aan dat vrouwen vaak minder zelfvertrouwen hebben en kwetsbaarder zijn met betrekking tot financiële aangelegenheden. Dit draagt bij aan ongelijkheden tussen mannen en vrouwen, vooral daar waar de financiële geletterdheid het laagst is. (Klapper & Lusardi, 2019).

Daarnaast benadrukt het PISA-onderzoek ook de significante rol van migratieachtergrond bij het onderzoeken van financiële geletterdheid. De bevindingen uit het PISA-onderzoek tonen aan dat individuen met een migratieachtergrond over het algemeen minder goed presteren op financiële geletterdheid testen. In het Vlaamse rapport van PISA uit het jaar 2022 wordt gesuggereerd dat deze lagere prestaties voortkomen uit een beperkte kennis van de taal (PISA, 2024). Personen met een migratieachtergrond kunnen financiële begrippen soms simpelweg niet begrijpen. Volgens het rapport blijkt dat studenten met een migratieachtergrond een lagere graad van financiële geletterdheid hebben ten opzichte van autochtone studenten, waarbij hun lagere sociaaleconomische achtergrond als verklarende factor wordt aangehaald.

Maar het onderzoek van PISA is al van enkele jaren geleden en was enkel gericht op de Vlaamse leerlingen en niet op studenten uit het hoger onderwijs. Bovendien zijn er zijn enkele financiële instrumenten bijgekomen, denk maar aan de *bitcoin* bijvoorbeeld. Verder leeft de Belgische bevolking de laatste jaren in een heel wisselvallige economie met daarbij horende crisissen zoals de COVID-19

crisis. Daarom start ik een onderzoek naar de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten uit het hoger onderwijs.

1.2 Onderzoeksaanpak

Dit onderzoek werd uitgevoerd aan de hand van een centrale onderzoeksvraag met daaromheen enkele deelvragen. Door middel van de deelvragen wordt getracht een concreet antwoord te formuleren op de centrale onderzoeksvraag. De centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt als volgt: "Wat is de actuele stand van financiële geletterdheid onder Vlaamse studenten, en in welke mate dragen verschillende factoren bij aan het niveau van financiële geletterdheid?" Deze centrale onderzoeksvraag is belangrijk om een beeld te schetsen van de huidige financiële geletterdheid van Vlaamse studenten. Door de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden, is het mogelijk om een duidelijk beeld te krijgen over de financiële attitude, kennis en gedrag van de Vlaamse studenten. Bovendien is het ook mogelijk om te achterhalen welke factoren hieraan bijdragen.

1.2.1 Literatuurstudie

De literatuurstudie bestaat uit meerdere deelvragen die gerelateerd zijn aan de centrale onderzoeksvraag. Deze deelvragen worden met behulp van de bestaande wetenschappelijke literatuur onderzocht. De bronnen worden verkregen door gebruik te maken van enkele wetenschappelijke databases, zoals Web Of Science en Google Scholar. Daarnaast is het dankzij de Boolean-operatoren (zoals AND, OR, NOT) eenvoudiger om een uitgebreide selectie van relevante literatuur te verkrijgen.

De zoektermen die gebruikt worden voor dit onderzoek omvatten enkele sleutelbegrippen die van toepassing zijn op financiële geletterdheid, waaronder *financial literacy*, *university students*, enzovoort. Deze termen worden gecombineerd in de zoekopdrachten om een groot aantal relevante bronnen te identificeren die aansluiten bij het onderwerp van dit onderzoek. Na het verkrijgen van alle wetenschappelijke literatuur wordt hiervan een evaluatie gemaakt. De evaluatie is belangrijk om de juiste wetenschappelijke literatuur te vinden die gelinkt zijn aan de centrale onderzoeksvraag en de deelvragen. Uiteindelijk worden enkel de geschikte wetenschappelijke bronnen geselecteerd voor het onderzoek.

De eerste deelvraag in de literatuurstudie betreft: "Wat is het algemene niveau van financiële geletterdheid onder studenten?". Deze vraag is gericht op het verduidelijken van het begrip financiële geletterdheid. Bij de verduidelijking van het begrip wordt er rekening gehouden met de verschillende interpretaties rondom het begrip financiële geletterdheid in verschillende studies. Daarnaast wordt aan de hand van literaire studies ook een schets gemaakt van de huidige graad van financiële geletterdheid van studenten.

De tweede deelvraag van de literatuurstudie richt zich op: "Welke methoden worden toegepast voor het meten van financiële geletterdheid?". Binnen onderzoeken naar financiële geletterdheid worden drie methoden gehanteerd: testvragen, zelfbeoordeling en resultaatgerichte metingen (Remund, 2010). Voor de eerste methode gebruiken onderzoekers een vaste lijst met testvragen. Deze testvragen zijn gericht op het meten van de financiële kennis van de respondent. De tweede methode is zelfbeoordeling, hierbij maken respondenten op basis van hun eigen kennis een inschatting van

hun financiële vaardigheden (Hung, Parker, & Yoong, 2009). De laatste methode die gebruikt kan worden zijn de resultaatgerichte metingen. Bij resultaatgerichte metingen worden bestaande gegevens over financieel gedrag en inzichten uit bestaande literatuur gebruikt (De Beckker et al., 2020; Hastings et al., 2013). Deze deelvraag zal zich richten op een vergelijkende analyse van deze methoden, waarbij de voor- en nadelen worden toegelicht.

Tenslotte, de derde deelvraag binnen de literatuurstudie luidt als volgt: "Welke inzichten biedt bestaande literatuur over de factoren die de financiële geletterdheid van studenten beïnvloeden?". In dit onderzoek worden aan de hand van de bestaande literatuur verschillende beïnvloedende factoren beschreven. Deze factoren zijn volgens de resultaten uit onderzoeken zoals die van De Beckker et al. (2020) en Mandell (2008) factoren die de financiële geletterdheid van studenten kunnen beïnvloeden. Het doel is om een uitgebreid overzicht te creëren van de factoren die een significante rol spelen in het bepalen van de financiële geletterdheid.

1.2.2 Empirisch onderzoek

Het empirisch onderzoek is van belang omdat het steunt op objectieve waarnemingen, methodische gegevensverzameling en een objectieve analyse van de verzamelde data. Verder biedt het empirisch onderzoek een fundamentele basis om een betrouwbare conclusie te trekken over de centrale onderzoeksvraag.

Voor het empirisch luik zal er een kwantitatieve data-analyse worden uitgevoerd. Er zijn verschillende methoden om data te analyseren, maar diegene die het interessantste zijn voor dit onderzoek zijn de descriptieve en regressieanalyse. De descriptieve analyse geeft een duidelijk beeld van de financiële kennis van Vlaamse studenten. Daardoor kan er een antwoord gegeven worden op de vraag of de Vlaamse studenten al dan niet financieel geletterd zijn. Verder is een regressieanalyse waardevol, omdat er in dit onderzoek ook gekeken wordt naar de invloed van externe factoren. Met behulp van een regressieanalyse kunnen er linken gelegd worden tussen de factoren en de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten aan de UHasselt. Bovendien zal de statistische software van SPSS gebruikt worden om deze data-analyse uit te voeren.

Daarnaast zal er voor dit onderzoek gebruikgemaakt worden van een enquête (surveyonderzoek) om alle data te verzamelen. De vragenlijst zal vragen bevatten die gerelateerd zijn aan de centrale onderzoeksvraag. Deze vragen zullen dus voornamelijk gericht zijn op financiële zaken. Verder zijn er ook andere vragen, zoals demografische vragen in de enquête verwerkt, om de invloed van externe factoren op financiële geletterdheid te onderzoeken. Bovendien zullen de vragen gelijkaardig zijn aan bestaande vragen uit eerdere onderzoeken zoals die van de OESO. Daarnaast worden de vragen voorgelegd aan de promotor en begeleider van deze masterproef om de validiteit van de vragen te garanderen.

Verder is een representatieve steekproefgrootte van cruciaal belang. De steekproefgrootte bepaalt namelijk de betrouwbaarheid en nauwkeurigheid van het onderzoek. Voor dit onderzoek zal een representatieve steekproef tussen de honderd en driehonderd respondenten nodig zijn. Met zo een aantal respondenten zal er een betrouwbaar beeld van de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten (populatie) verkregen worden. De steekproef wordt uitgevoerd aan de hand van een enquête die verspreid wordt onder Vlaamse studenten van het hoger onderwijs die studeren aan de

universiteit van Hasselt. De verspreiding zal gebeuren via de maildatabase van de universiteit om zo een grote dataverzameling te realiseren. Verder wordt de enquête ook verspreid via persoonlijke contacten die aan de UHasselt studeren.

De enquête is beschikbaar voor alle studenten uit alle studierichtingen en -jaren van de UHasselt. De reden hierachter is de mogelijkheid om eventuele verschillen in financiële geletterdheid waar te nemen die gelinkt kunnen worden aan de studierichting die de studenten volgen. Verder kan de financiële geletterdheid van de eerste- en laatstejaars studenten met elkaar vergeleken worden om eventuele evoluties in financiële geletterdheid waar te nemen.

Binnen het kader van het empirisch onderzoek zijn drie deelvragen opgesteld die verbonden zijn aan de centrale onderzoeksvraag. Ten eerste is er de vraag: "In hoeverre vertonen Vlaamse studenten financiële geletterdheid in vergelijking met eerdere PISA-resultaten voor 15-jarigen, en in welke mate komen de bevindingen uit enquêteresultaten overeen?". Deze deelvraag is bedoeld om verbanden te leggen tussen de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten en de eerdere PISA-resultaten van de vijftienjarige Vlaamse leerlingen. Het doel van deze deelvraag is om te onderzoeken of de resultaten van het huidige onderzoek in lijn liggen met de gerapporteerde resultaten van het PISA-onderzoek uit 2015.

De tweede deelvraag tracht te achterhalen: "Wat is de invloed van externe factoren op de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten, zoals afgeleid uit de enquêteresultaten, en hoe komen deze bevindingen overeen met bestaande literatuur?". Deze vraag tracht de invloed van externe factoren op de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten te onderzoeken op basis van de verzamelde enquêteresultaten. Verder wordt er onderzocht of deze bevindingen in lijn liggen met de inzichten uit bestaande literatuur. Dit draagt bij aan het vaststellen of de factoren die in de literatuur zijn benadrukt ook daadwerkelijk een invloed hebben op de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten.

De laatste deelvraag is als volgt geformuleerd: "In welke mate is er een significant verschil in financiële geletterdheid tussen verschillende studiejaren binnen het hoger onderwijs in Vlaanderen, gebaseerd op de verkregen enquêteresultaten?". Deze deelvraag heeft tot doel eventuele verschillen in financiële geletterdheid tussen de verschillende studiejaren binnen de UHasselt vast te stellen aan de hand van de verzamelde enquêteresultaten. Dit zal inzicht bieden in mogelijke ontwikkelingen in financiële vaardigheden gedurende het onderwijsproces.

2 Literatuurstudie

2.1 Wat is het algemene niveau van financiële geletterdheid onder studenten?

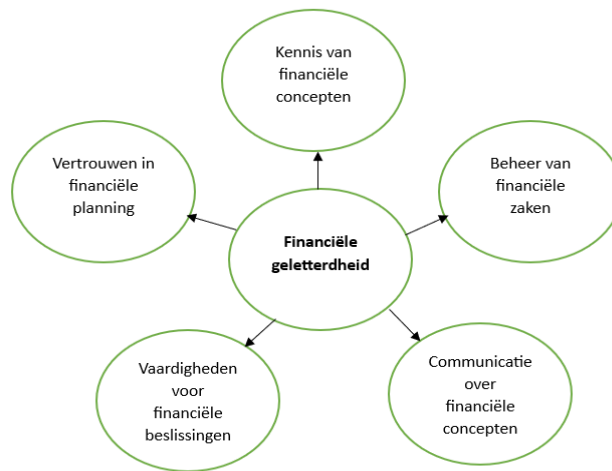
Het doel van deze deelvraag is om een breder beeld te krijgen van de definitie van financiële geletterdheid en om een blik te werpen op het algemene niveau van financiële geletterdheid onder studenten. Zoals voorheen werd toegelicht, is het van belang om financieel geletterd te zijn om goede financiële beslissingen te nemen die leiden tot een beter financieel welzijn.

2.1.1 Het begrip financiële geletterdheid

Financiële geletterdheid is een begrip dat in wetenschappelijke onderzoeken vanuit verschillende perspectieven wordt benaderd. De OESO beschrijft financiële geletterdheid als een combinatie van kennis, vaardigheden, attitudes en gedragingen die nodig is om weloverwogen financiële beslissingen te nemen en het individuele financiële welzijn te bereiken (OECD/INFE, 2011).

Ook onderzoekers zoals De Beckker et al. (2020) en Huston (2010) hebben financiële geletterdheid gedefinieerd als een samenspel van kennis en toepassing. Financiële geletterdheid is naast algemene kennis eerder een vaardigheid of competentie die afhankelijk is van context, functionele aspecten en individuele behoeften. Financiële geletterdheid is sterk contextueel, waarbij individuen zich in bepaalde situaties mogelijk meer financieel bekwaam voelen dan in andere. Deze contextuele benadering benadrukt dat financiële geletterdheid afhankelijk is van de omstandigheden (De Beckker et al., 2020). Dit betekent dat bijvoorbeeld iemand die is opgegroeid in een financieel kansrijk gezin mogelijk andere financiële behoeften en ambities heeft dan iemand die is opgegroeid in armoede. Daarnaast zijn er functionele aspecten zoals risicobeheer of budgettering die financiële geletterdheid beïnvloeden. Zo zijn sommige individuen misschien meer bezig met het opstellen en toepassen van budgetten, terwijl anderen liever geen budgetten gebruiken (De Beckker et al., 2020; Lusardi & Mitchell, 2008). Verder is de financiële geletterdheid afhankelijk van individuele behoeften zoals de sociale waarden en normen van het individu. Deze behoeften geven vorm aan het financieel gedrag van het individu en kan bij elk individu verschillend zijn. De Aziatische culturen zijn meer gericht op het zuinig omgaan met geld ten opzichte van de Westerse cultuur (Agarwal et al., 2020; De Beckker et al., 2020; Guiso et al., 2013; Hofstede, 1980).

Daarnaast worden in het onderzoek uitgevoerd door Remund (2010) vijf categorieën beschreven die het begrip financiële geletterdheid definiëren. De vijf categorieën, zichtbaar in figuur 1, zijn vereisten om duurzame financiële beslissingen te nemen:

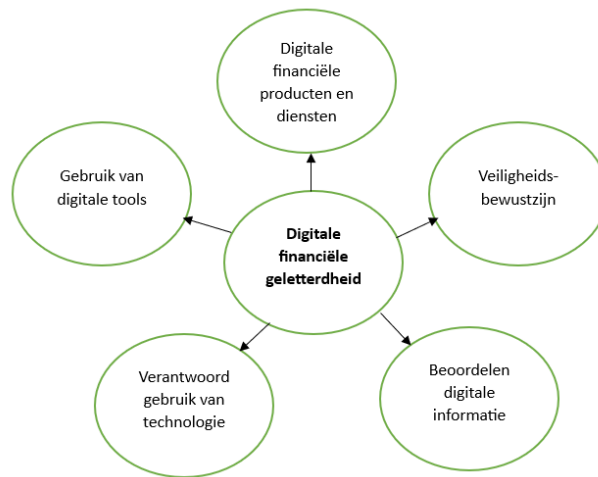
Figuur 1

1. Kennis van financiële concepten. Deze categorie bestaat uit de basis van financiële kennis die nodig is voor effectief geldbeheer. Deze basis bestaat uit een kennis van financiële markten (aandelen, obligaties, enzovoort) en producten (leningen, spaardeposito's, enzovoort).
2. Capaciteit die het individu heeft om over financiële concepten te communiceren. Deze categorie beschrijft dat naast de financiële kennis, het vermogen om financiële informatie te begrijpen en te communiceren cruciaal is voor de financiële geletterdheid.
3. Bekwaamheid om financiële zaken te beheren. Deze categorie beschrijft de mate waarin het individu instaat is om financiën effectief te beheren, inclusief budgettering en planning. Het individu dient zijn financiële taken te kunnen prioriteren aan de hand van risico's en langetermijndoelen.
4. Juiste vaardigheden om gepaste financiële beslissingen te nemen. Financiële beslissingen moeten niet alleen accuraat zijn, maar ook ethisch en passend op lange termijn (duurzaam financieel succes). Financiële informatie moet kritisch geëvalueerd worden om daarna financiële beslissingen te nemen op basis van een objectieve analyse.
5. Vertrouwen hebben om effectief te plannen voor toekomstige financiële noden. Vertrouwen van het individu in zijn eigen capaciteiten om financiële keuzes te maken en vooruit te plannen speelt een grote rol. Daarnaast is flexibiliteit ook belangrijk om financiële doelstellingen aan te passen aan de veranderende omgeving

Deze bovenstaande definities benadrukken de noodzaak om de definitie van financiële geletterdheid veel breder te bekijken dan enkel en alleen de theoretische kennis van het individu. Financiële geletterdheid omvat ook vaardigheden om financiële informatie te begrijpen. Een goede combinatie van kennis en vaardigheden leidt tot een toename van de mate van financiële geletterdheid (De Beckker et al., 2020; Huston, 2010; OECD/INFE, 2011; Remund, 2010).

Daarnaast dient er tegenwoordig ook meer aandacht te worden besteed aan de digitale financiële geletterdheid met de groei van het aantal digitale tools en online transacties. Vanaf het moment dat de OESO data begon te verzamelen omtrent financiële geletterdheid is er de afgelopen jaren een verbreding opgemerkt van de financiële dienstenmarkt. Consumenten hebben door middel van de digitalisering meer toegang tot nieuwe financiële producten, diensten en distributiekkanalen.

Dit is mede te danken aan de COVID-19 crisis die leidde tot een enorme versnelling in het digitaliseringsproces (OECD, 2023). Digitale financiële geletterdheid wordt gedefinieerd als de kennis, vaardigheden (gedrag) en attitudes die nodig zijn om te functioneren in een digitale omgeving (Lusardi et al., 2017; OECD/INFE, 2023; Wilson et al., 2021). Dit omvat verschillende aspecten, die weergegeven worden in figuur 2:

Figuur 2

1. De basiskennis van digitale financiële producten en diensten zoals internetbankieren, mobiele betalingen, *cryptocurrencies*, enzovoort.
2. Het veiligheidsbewustzijn van individuen voor online fraude, *phising*, enzovoort.
3. Het vermogen om digitale informatie te beoordelen. De individuen dienen instaat te zijn om online bronnen, reclames en aanbiedingen kritisch te evalueren.
4. De vaardigheden om digitale tools zoals online beleggingsapps en online budgettering te gebruiken.
5. Het verantwoordelijk gebruik van digitale financiële technologie. De individuen dienen instaat te zijn om overmatige schuldenlast, impulsieve beslissingen, enzovoort te vermijden.

Kortom, financiële geletterdheid is een breed concept dat verdergaat dan enkel en alleen de financiële kennis. Het omvat ook vaardigheden, attitudes en gedragingen. Daarnaast is de digitalisering een cruciaal aspect in de hedendaagse maatschappij. Daarom wordt de digitale financiële geletterdheid belangrijker om goed te kunnen functioneren in de digitale omgeving. Financiële geletterdheid maakt het makkelijker om weloverwogen financiële beslissingen te nemen en een duurzaam financieel welzijn te bereiken.

2.1.2 Algemeen niveau van financiële geletterdheid bij studenten

Verschillende literaire studies, die hieronder beschreven worden, hebben onderzoek verricht naar de financiële geletterdheid graad van studenten. De studies zijn in verschillende landen uitgevoerd door verschillende onderzoekers. De studies, zowel oude als nieuwe, beschrijven de mate van financiële geletterdheid.

Een welbekende studie, is de studie die is uitgevoerd door Klapper & Lusardi (2019). In het onderzoek verklaren Klapper & Lusardi (2019) op basis van hun resultaten dat de kennis rondom financiële concepten eerder laag is bij de jongeren. Zo zou minder dan één derde van de jongeren voldoende financiële kennis hebben over de financiële concepten zoals inflatie, interest en risicodiversificatie. De resultaten uit de studie van Klapper & Lusardi (2019) komen sterk overeen met de resultaten uit de studie van Beal & Delpachitra (2003). Het doel van het onderzoek was om de financiële geletterdheid van eerstejaarsstudenten te meten. De resultaten uit het onderzoek tonen aan dat de financiële geletterdheid niet hoog was, weinig studenten weten iets over de onderwerpen inflatie, interest of risicodiversificatie. Later in 2006 werd een gelijkaardig onderzoek uitgevoerd door Cull & Whitton (2006) aan dezelfde universiteit waar Beal & Delpachitra (2003) hun onderzoek uitvoerden. Uit de resultaten bleek er nog steeds een lage mate van financiële geletterdheid te zijn. Daarnaast scoorden de eerstejaarsstudenten toevallig evengoed op de test als in de eerder uitgevoerde studie van Beal & Delpachitra (2003).

Ook het onderzoek van Andreou & Philip (2018) bevestigt eveneens dat de financiële geletterdheid niet hoog is. Het onderzoek onderzocht de financiële geletterdheid, attitudes en gedrag van universiteitsstudenten in Cyprus en ontdekten dat slechts een klein percentage van de studenten alle vragen correct beantwoordde. Minder dan de helft van de respondenten beschikt over een goede financiële kennis. Het percentage van studenten die een goede financiële kennis hebben, bedraagt slechts 36,9 procent.

Een vergelijkbaar beeld wordt geschetst door het onderzoek van Ergun (2018), waar de niveaus van financiële geletterdheid onder universiteitsstudenten in verschillende landen werd onderzocht. Deze landen waren Italië, Nederland, Polen, Duitsland, Roemenië, Turkije, Rusland en Estland. Over het algemeen werden er lage niveaus van financiële geletterdheid bevonden, met een sterke correlatie tussen financiële geletterdheid en demografische kenmerken. Aansluitend met voorgaande studies is een recent onderzoek dat is uitgevoerd door Dube & Asthana (2023). Voor het financiële geletterdheid onderzoek werden verschillende scholen uit Kanpur, Prayagraj en Aligarh ondervraagd. Uit de resultaten bleek dat meer dan de helft van de studenten niet financieel geletterd was.

Verder zijn er ook onderzoeken uitgevoerd in België, waar lage mate van financiële geletterdheid werden bevonden. Allereerst is er een onderzoek dat werd uitgevoerd door De Beckker et al. (2018). In het onderzoek wordt er gebruikgemaakt van vier verschillende clusters. Elke cluster heeft een andere mate van financiële geletterdheid, zo heeft cluster één de beste financiële geletterdheid en cluster vier de slechtste. De cluster die het belangrijkste is voor dit onderzoek is cluster drie. De individuen die voornamelijk tot deze cluster behoren zijn individuen met een leeftijd tussen de achttien en negenentwintig jaar oud, dus ook de studenten die van toepassing zijn voor dit onderzoek. Cluster drie scoort goed op financieel gedrag en financiële attitude maar laag op financiële

kennis. Verder werd in een recent onderzoek van Febelfin over Belgische jongeren en geld, een lage mate van financiële geletterdheid aangetoond. De resultaten van deze studie tonen aan dat Belgische jongeren een gebrek hebben aan financiële kennis en vaardigheden, vooral op vlak van beleggen en pensioensparen (Febelfin, 2022). Daarnaast wordt in een ander onderzoek van De Beckker et al. (2020) ook duidelijk verwezen naar het gebrek aan financiële geletterdheid bij Belgische jongeren. De vijftien- en achttienjarige Belgische jongeren scoren veel slechter op de dimensie van financiële kennis ten opzichte van andere leeftijdsgroepen in België. Maar deze resultaten zijn te relativiseren omdat een onderzoek uitgevoerd door OECD (2023) tot gelijkaardige conclusies komt. De resultaten uit de studie van de OESO tonen aan dat in alle OESO-landen, jongeren een lagere score halen op financiële geletterdheid dan oudere leeftijdsgroepen.

Uit verschillende studies blijkt dus dat de financiële geletterdheid onder studenten laag is. De studies tonen aan dat studenten een gebrek hebben aan financiële kennis, vaardigheden en attitudes. De financiële kennis over concepten zoals interest, inflatie en risicodiversificatie is eerder laag. Daarnaast wordt er in zowel oude als nieuwe studies verwezen naar een lage mate van financiële geletterdheid. De financiële geletterdheid is de afgelopen jaren dus nog niet veel verbeterd. Deze lage financiële geletterdheid onder studenten toont aan dat het tijd is dat er maatregelen genomen worden om een lage mate van financieel welzijn te voorkomen (Andreou & Philip, 2018; Beal & Delpachitra, 2003; Cull & Whetton, 2006; De Beckker et al., 2018; 2020; Dube & Asthana, 2023; Ergun, 2018; Febelfin, 2022; Klapper & Lusardi, 2019).

2.2 Welke methoden worden toegepast voor het meten van financiële geletterdheid?

Financiële geletterdheid wordt de laatste jaren meer en meer onderzocht, omdat het een alsmaar belangrijker begrip wordt in de complexer wordende maatschappij (De Beckker et al., 2020; OECD, 2023). Binnen de literatuur worden volgens De Beckker et al. (2020) drie manieren gebruikt om financiële geletterdheid te meten. De financiële geletterdheid kan gemeten worden door middel van testvragen, zelfbeoordeling of resultaatgerichte metingen. Ondanks de verschillende benaderingen zijn er ook algemene uitdagingen in het meten van financiële geletterdheid, zoals subjectiviteit bij beoordelingen en een gebrek aan standaardisatie van meetmethoden (Lusardi & Mitchell, 2014). De afwezigheid van uniforme meetmethoden bemoeilijkt vaak de vergelijkbaarheid van onderzoeksresultaten en beperkt een consistent begrip van financiële geletterdheid (Huston, 2010; OECD, 2013). In essentie vergt het meten van financiële geletterdheid een zorgvuldige afweging van diverse methoden en hun beperkingen om een grondiger inzicht in financiële geletterdheid te verkrijgen (Bernheim, 1998).

2.2.1 Testvragen

Een eerste manier om financiële geletterdheid te meten zijn testvragen, dit is één van de meest gangbare methoden om de financiële geletterdheid te meten. De methode wordt ook gebruikt door de OESO om de financiële geletterdheid te meten (OECD, 2023). De testvragen omvatten vragen over financiële competenties en kennis, waarbij correcte antwoorden het financiële geletterdheidsniveau weerspiegelen. De voordelen van deze methode zijn de objectiviteit en de gestructureerde evaluatie van kennis. Daarnaast zijn de testresultaten makkelijk kwantificeerbaar,

wat de vergelijking tussen verschillende respondenten eenvoudiger maakt (Klapper & Lusardi, 2019; Lusardi & Mitchell, 2008; 2010).

Echter, de formulering van vragen kan verschillend zijn omdat er geen standaard vragenlijst gebruikt wordt bij onderzoeken naar financiële geletterdheid. Indien vragen niet goed geformuleerd zijn, kan dat interpretatieproblemen veroorzaken, wat de nauwkeurigheid van metingen kan beïnvloeden. Deze interpretatieproblemen komen het meeste voor bij meerkeuzevragen (Stolper & Walter, 2017). Ook zijn testvragen meer gericht op het testen van kennis en kan er een gebrek aan praktijkgerichte vragen ontstaan. Bovendien kunnen culturele of sociaaleconomische factoren de antwoorden beïnvloeden, waardoor deze methode mogelijk minder geschikt is voor diverse populaties (Lusardi & Mitchell, 2014). Een goed voorbeeld uit het onderzoek van De Beckker et al. (2020), dat gelinkt kan worden aan deze nadelen, zijn de vragen omtrent beleggingen. Een beleggingsvraag is niet altijd geschikt voor iedereen, want verschillende sociale klassen hebben hier een ander beeld over. Een persoon in armoede zou deze vraag als negatief kunnen percipiëren, omdat er misschien geen besteedbaar budget is voor beleggingen.

Voor dit onderzoek kan een goede testvraag er als volgt uitzien: "Stel dat u 100 euro op een spaarrekening zet waarbij er een gegarandeerd interestpercentage is van 2 procent. Hoeveel euro staat er dan na 1 jaar op de spaarrekening als er geen geldopnames of -stortingen gebeurd zijn gedurende het jaar?". De testvraag is een objectieve vraag die meer inzicht biedt over de financiële kennis van de respondent. De vraag die hierboven is vermeld, is relevant voor het onderzoek en is niet beïnvloedbaar door culturele of sociaaleconomische factoren (OECD, 2023).

2.2.2 Zelfbeoordeling

Zelfbeoordeling is een testmethode waarbij de respondent zichzelf moet beoordelen. Bij zelfbeoordeling dienen individuen hun eigen financiële kennis, vaardigheden en attitudes te evalueren waardoor hun inzicht in percepties over hun eigen competenties duidelijk wordt. Het voordeel is dat het een uniek beeld geeft van hoe mensen zichzelf zien in termen van financiële geletterdheid (Klapper & Lusardi, 2019; Lusardi & Mitchell, 2008; OECD, 2023).

Echter, dit kan nadelig leiden tot een overschatting of onderschatting van competenties, vooral bij mensen in armoede (French & Mckillop, 2016). Aansluitend blijkt uit de resultaten van het onderzoek van Hastings et al. (2013) dat het zelfbeeld van mensen uit lagere sociaaleconomische groepen vaak lager ligt, wat resulteert in een onderschatting van hun kennisniveau.

Een zelfbeoordelvraag kan als volgt gesteld worden: 'Hoe goed schat je je eigen financiële kennis in ten opzichte van andere studenten aan de UHasselt?'. De zelfbeoordelvraag is subjectief omdat de respondent een antwoord zal geven op basis van zijn eigen perceptie. Daarnaast wordt deze zelfverzonnen vraag binnen dit onderzoek gebruikt aangezien de respondent inzicht geeft in hoe hij/zij zichzelf ziet in termen van financiële kennis ten opzichte van andere studenten.

2.2.3 Resultaatgericht

Onderzoekers kunnen ook resultaatgerichte metingen gebruiken, dit zijn metingen waarbij het waarneembaar financieel gedrag als indicatie wordt gebruikt voor de financiële geletterdheid. Dit biedt een praktijkgerichte benadering, waarbij vertoond gedrag een voorspeller kan zijn van

toekomstige financiële beslissingen en dus ook lange-termijn financieel welzijn (Hastings et al., 2013). De onderzoekers zullen dus bestaande literatuur en testresultaten analyseren om zo een toekomstgerichte voorspelling te maken omtrent de financiële geletterdheid.

Deze meting zal minder relevant zijn indien er een gebrek is aan betrouwbare en relevante gegevens. In het geval van mensen in armoede vormt er een uitdaging om de financiële geletterdheid te identificeren vanwege een gebrek aan gegevens (Calvet et al., 2009). Naast het gebrek aan gegevens is het generaliseren van beschikbare gegevens niet vanzelfsprekend doordat financieel gedrag sterk kan variëren afhankelijk van het individu, omstandigheden, etc. Verder zijn resultaatgerichte metingen een momentopname wat dus in de loop der jaren minder steek houdt, omdat er mogelijk veranderingen in financieel gedrag zijn (De Beckker et al., 2020).

‘Is er in de afgelopen 12 maanden een moment geweest waarop u niet voldoende geld had om rond te komen?’, is een voorbeeld van een resultaatgerichte vraag. Het is een objectieve vraag omdat het antwoord gebaseerd is op waarneembaar gedrag. Daarnaast vormt het een beeld over het financieel gedrag van de respondent, dat kan variëren op basis van het individuele gedrag van de respondent. Sommige respondenten zullen meer geld aan de kant zetten dan anderen ten gevolge van verschillende factoren zoals inkomen, uitgaven, persoonlijkheid, enzovoort (OECD, 2023).

Binnen het luik van financiële geletterdheid worden er drie methoden gebruikt: testvragen, zelfbeoordeling en resultaatgerichte metingen. Elke methode heeft zijn voor- en nadelen. Testvragen bieden objectiviteit, maar kunnen door verschillen in vraagformulering zorgen voor interpretatieproblemen, vooral bij meerkeuzevragen. Zelfbeoordeling geeft inzicht in hoe respondenten zichzelf zien, maar kan leiden tot een overschatting of onderschatting van competenties, vooral bij lagere sociaaleconomische groepen. Resultaatgerichte metingen baseren zich op waargenomen financieel gedrag, maar kunnen minder relevant zijn door een gebrek aan beschikbare gegevens.

Kortom, de meting van financiële geletterdheid vereist een zorgvuldige afweging tussen de verschillende methoden. De subjectiviteit bij beoordelingen en het gebrek aan gestandaardiseerde meetmethoden bemoeilijken vaak de vergelijkbaarheid van onderzoeksresultaten en beperken een consistente interpretatie van financiële geletterdheid. Er is behoefte aan meer uniforme meetmethoden om een diepgaander begrip van financiële geletterdheid te bevorderen en om meer nauwkeurige metingen te garanderen. Voor dit onderzoek werd de vragenlijst gebaseerd op de vragenlijst van de OESO, die bestaat uit testvragen en resultaatgerichte vragen (OECD, 2023). Als bijlage is de enquête van dit onderzoek te vinden bestaande uit vragen/stellingen van de OESO-enquête. Verder zijn er zelfontworpen vragen toegevoegd die in lijn liggen met de vragen van de OESO.

2.3 Welke inzichten biedt de literatuur over de factoren die de financiële geletterdheid van studenten beïnvloeden?

Financiële geletterdheid is een cruciaal aspect in de hedendaagse maatschappij en wordt mogelijk beïnvloed door verschillende factoren. Die factoren kunnen de financiële geletterdheid zowel voordelig als nadelig beïnvloeden. De factoren die het meeste besproken worden in literaire studies zijn: geslacht (Boggio et al., 2020), gezinssituatie (Lusardi & Mitchell, 2014), financiële attitude (Xiao, 2016), cultuur (Klapper & Lusardi, 2019) en financiële educatie (Hastings et al., 2013).

2.3.1 Geslacht

Geslachtsverschillen hebben vooral een invloed op de meting van de financiële geletterdheid. De resultaten van Boggio et al. (2020) benadrukken de overwegend mannelijke associatie met financiën, wat mogelijk leidt tot ongemak bij vrouwen bij het beantwoorden van financiële geletterdheid enquêtes. Dit leidt op zijn beurt tot antwoorden die beïnvloed zijn. Ook in het onderzoek van Chen & Volpe (2002) staat geschreven dat vrouwelijke universiteitsstudenten minder vertrouwd en enthousiast zijn omtrent financiële topics.

Bovendien tonen studies aan dat vrouwen vaak minder zelfvertrouwen hebben en kwetsbaarder zijn met betrekking tot financiële aangelegenheden, wat bijdraagt aan ongelijkheden, vooral daar waar financiële geletterdheid het laagst is (Botazzi & Lusardi, 2021; Fisch et al., 2019). Een studie die gelinkt kan worden aan deze bewering, is de studie van Walstad et al. (2017). De resultaten uit de studie tonen aan dat vrouwen minder financieel geletterd zijn dan mannen, maar dit is deels te verwijten door lagere opleidingsniveaus en minder arbeidsjaren. De ongelijkheden uit de studie van Walstad et al. (2017) zijn dus te verklaren. Verder blijkt uit de resultaten van een onderzoek uitgevoerd door De Los Santos-Gutierrez et al. (2022) dat mannen een hoger niveau van financiële geletterdheid hebben, en dat vrouwen meer belang hebben voor het sparen voor later.

Bovenstaande studies tonen aan dat er mogelijks verschillen zijn in financiële geletterdheid tussen mannen en vrouwen, maar dit zou niet het geval zijn voor studenten, stellen Swiecka et al. (2020) vast. Uit hun onderzoek blijkt dat geslacht financieel gedrag en het gebruik van financiële instrumenten bij volwassenen beïnvloedt, maar dat dit niet zo is bij studenten. De financiële geletterdheid wordt niet significant beïnvloed op basis van geslacht.

2.3.2 Gezinssituatie

De gezinssituatie is een volgende factor die als een van de belangrijkste factoren wordt geacht met betrekking tot de financiële geletterdheid van studenten. De gezinssituatie kan opgedeeld worden in verschillende nevenaspecten zoals de sociaaleconomische status, thuistaal en financiële socialisatie. Hoewel schoolbronnen van belang zijn, wijst het zwakke directe verband tussen schoolkwaliteit en financiële geletterdheid erop dat niet-schoolse factoren, zoals de thuissituatie, wellicht een grotere impact hebben (Hanushek, 2002; 2011; Krueger, 2003). Daarnaast tonen de resultaten uit de studie van Lusardi & Mitchell (2014) aan dat kinderen van ouders die financieel geletterd zijn, zelf ook meer financieel geletterd zijn.

2.3.2.1 Sociaaleconomische status

Volgens Botazzi & Lusardi (2021) speelt de familieachtergrond een rol in de financiële geletterdheid. De sociaaleconomische status en attitudes binnen een familie blijken een grote invloed te hebben op de financiële kennis van het individu. Sociaaleconomisch gezien kunnen de behoeften en ambities binnen een financieel kansrijk gezin verschillen ten opzichte van gezinnen die in armoede opgroeien.

Er wordt verondersteld dat een gebrek aan financiële middelen, en de daaruit voortvloeiende stress en druk, de cognitieve prestaties van individuen beïnvloedt. Dit kan leiden tot een gebrek aan langetermijnplanning en problemen bij het efficiënt oplossen van financiële zaken. Over het algemeen hebben mensen in armoede een grotere kans om zwak te scoren op financiële geletterdheid indicatoren, zoals financiële kennis. Dit is begrijpelijk, gezien het feit dat mensen in een kwetsbare financiële situatie mogelijk minder kennis hebben van beleggingen. Mensen met een laag inkomen hebben doorgaans minder financiële producten, maar hebben ook minder behoefte aan deze producten, aangezien zij over minder vrij besteedbaar budget beschikken (Lusardi, 2008). Daarnaast schatten de meeste mensen met een laag inkomen zichzelf lager in op het gebied van financiële geletterdheid (Engelbrecht, 2008; Lusardi & Mitchell, 2008).

Daarnaast toonde een oudere studie van Lusardi & Mitchell (2008) aan dat jongeren die opgegroeid zijn in een gezin met een hogere sociaaleconomische status, vaak meer financieel geletterd zijn dan jongeren die uit een gezin met een lagere sociaaleconomische status komen. De redenen voor deze verschillen in financiële geletterdheid zijn het opleidingsniveau van de ouders, de toegang tot financiële middelen en de toegang tot financiële educatie. Een recente studie uit Vlaanderen toont gelijkaardige resultaten. Personen die een lagere sociaaleconomische status hebben, hebben een lager niveau van financiële geletterdheid ten opzichte van personen uit een hogere sociaaleconomische status (De Beckker et al., 2018). Verder toonde een studie van de Federal Reserve Bank of New York (2016) aan dat mensen die een hoger inkomen verwerven beter presteren op vlak van financiële geletterdheid. De mensen met een hoger inkomen hebben een beter begrip van financiële concepten zoals inflatie, rente en beleggen. Daarnaast bieden hogere inkomsten meer financiële zekerheid, meer toegang tot financiële middelen (online tools, enzovoort) en een hogere mate van flexibiliteit in verband met budgetten.

2.3.2.2 Thuis taal

Een onderzoek uitgevoerd door de OESO stelde vast dat studenten die bij hun thuis een andere taal spreken, minder goed presteren op financiële geletterdheid testen, een bevinding die consistent voorkomt in verschillende landen (OECD, 2016). De studenten vinden het moeilijk om de complexe en technische financiële begrippen te begrijpen wat leidt tot misvattingen en verkeerde beslissingen. Deze bewering wordt ook ondersteund door andere onderzoeken zoals Van Camp et al. (2014). Het blijkt dat leerlingen die thuis een andere taal spreken dan de onderwijstaal, moeite hebben om financiële begrippen te begrijpen, wat resulteert in een lagere financiële geletterdheid score (Van Camp et al., 2014). Dit is een logische bevinding aangezien dat de financiële educatie gebracht wordt in de onderwijstaal.

Verder is er een studie van Lusardi & Mitchell (2008) die een lagere financiële geletterdheid aantoonde bij volwassenen die een andere taal spreken dan de standaardtaal. Het onderzoek uit 2008 toonde aan dat immigranten een lager niveau van financiële geletterdheid hebben ten opzichte van autochtone Amerikanen, doordat ze minder kennis hebben over de Engelse taal (Lusardi & Mitchell, 2008). Een ander onderzoek uitgevoerd in 2014 had gelijkaardige resultaten. Spaanstalige volwassenen die in Amerika wonen hebben een lagere mate van financiële geletterdheid ten opzichte van Engelstalige volwassenen (Lusardi & Mitchell, 2014).

In de toekomst zal een gebrek aan taalvaardigheid leiden tot interpretatieproblemen van financiële informatie zoals bankafschriften, belastingformulieren enzovoort. Over het algemeen ontstaat er een lagere mate van financiële geletterdheid doordat er een grotere kans is op financiële problemen zoals schulden of armoede. Daarnaast wordt het moeilijker om financiële doelen te bereiken (D'Amico & Dika, 2013; Lusardi & Mitchell, 2008).

2.3.2.3 Financiële socialisatie

Uit onderzoek blijkt ook dat de financiële socialisatie binnen families een belangrijke rol speelt. Zo heeft financiële educatie door ouders een positieve invloed op het financieel gedrag van de kinderen (Zhu et al., 2021). De invloed van ouders op de financiële socialisatie van kinderen is zowel expliciet als impliciet. Ouders fungeren vaak als rolmodel voor financieel gedrag en dragen zo bij aan de financiële socialisatie van hun kinderen (Gudmunson & Danes, 2011; Hibbert et al., 2004; OECD, 2016). Het bespreken van financiële onderwerpen binnen het gezin heeft een positieve invloed op geldattitudes en financieel gedrag (Danes & Haberman, 2007; Edwards et al., 2007; Pinto & Coulson, 2011). Want volgens Botazzi & Lusardi (2021) neemt de financiële geletterdheid score toe voor zowel jongens als meisjes indien er financiële onderwerpen worden besproken. Daarnaast worden in enkele studies ook het belang van de ouders apart toegelicht. Zo wordt een moeder die huisvrouw is negatief geassocieerd met financiële geletterdheid. Volgens de studie van Botazzi & Lusardi (2021) zorgt het hebben van een werkende moeder dat de financiële geletterdheid score van zowel jongens als meisjes toeneemt.

Verder hebben ouders, met name vaders met een bachelor- of masterdiploma, een grotere kans om kinderen te hebben die niet financieel kwetsbaar zijn in vergelijking met kinderen van wie de vader geen opleiding heeft gevolgd (Botazzi & Lusardi, 2021). Ouders zijn dus essentiële figuren bij het vormen jongeren die capabel zijn met het omgaan van financiële zaken (Clarke et al., 2005; Lyons et al., 2006; Norvilitis et al., 2006). Dit is ook al zo gebleken in Brazilië, waar een speciaal programma is opgezet om zo de financiële educatie thuis te verbeteren. Het ENEF-programma, uitgevoerd in Brazilië, heeft positieve effecten aangetoond van ouderlijke betrokkenheid bij financiële educatie. De interactieve programma's omvatten thuisopdrachten, zoals het opstellen van een huishoudbudget met de ouders, en workshops over financiële geletterdheid voor ouders. Dit resulteerde in een toename van de financiële geletterdheid bij jongeren en in meer discussies over financiële zaken tussen ouders en kinderen. Universiteitsstudenten die financiële zaken bespreken en leren omgaan met geld van hun ouders, vertonen meer positieve financiële attitudes en gedragingen (Jorgensen & Savla, 2010).

2.3.3 Financiële attitudes

Volgend op de vorige factoren zijn de individuele attitudes en overtuigingen ook van belang voor financiële geletterdheid. Zelfeffectiviteit, houdingen ten opzichte van geld en werkervaringen hebben een aanzienlijke invloed op financiële geletterdheid (Amagir et al., 2020; Brown et al., 2017; Lone & Baht, 2021). Verschillende persoonlijke karakteristieken zijn geïdentificeerd als bepalende factoren voor financiële geletterdheid. Eén van deze kenmerken is 'locus of control' (LOC), wat verwijst naar de mate waarin individuen gebeurtenissen in hun leven toeschrijven aan eigen verantwoordelijkheid (interne LOC) of aan externe factoren zoals geluk (externe LOC) (Pinjisakikool, 2017). Het onderzoek van Pinjisakikool (2017) toont aan dat individuen met een sterkere interne LOC over het algemeen hogere scores behalen op financiële geletterdheid in vergelijking met mensen die een meer externe LOC hebben.

Bovendien hebben persoonlijke eigenschappen, zoals zelfbeheersing, ook invloed op bepaalde aspecten van financiële geletterdheid, zoals spaargedrag (Hastings et al., 2013). Het onderzoek van Pinjisakikool (2017) toont aan dat attitudes ten opzichte van geld, zoals de perceptie van geld als beloning voor inspanningen of als iets om te vermijden, sterk gerelateerd zijn aan financiële geletterdheid. Ook de zelfeffectiviteit, het geloof in het vermogen om geld te beheeren, is ook een relevante factor in het begrijpen van financiële geletterdheid (Bandura, 2006). Een studie met Koreaanse adolescenten toont aan dat diegenen die positieve attitudes ten opzichte van geld vertonen over het algemeen hogere scores op financiële geletterdheid halen, terwijl degenen met negatieve attitudes lagere scores hebben. Dit benadrukt het belang van attitude componenten bij het ontwikkelen van financiële educatieprogramma's.

Verder hebben studies aangetoond dat studenten met een hogere cognitieve vaardigheid doorgaans een betere financiële kennis hebben (Lusardi et al., 2010; Mandell, 2008), terwijl minder goed opgeleide personen vaak meer interesse tonen in geld in vergelijking met hun hoger opgeleide tegenhangers (Furnham, 1984). Ook is in het onderzoek van Mandell (2008) aandacht besteed aan werkervaring als een potentiële factor die verband houdt met financiële geletterdheid. Uit voorspelde waarschijnlijkheden blijkt dat studenten met meer dan twee jaar werkervaring een grotere kans hebben om lage niveaus van financiële kwetsbaarheid te vertonen dan studenten zonder relevante werkervaring. Bovendien hebben studenten die geen overzicht bijhouden van hun uitgaven en die geen geld kunnen sparen, een grotere kans om financieel kwetsbaar te zijn.

2.3.4 Cultuur

Cultuur speelt ook een belangrijke rol in financiële geletterdheid, zoals benadrukt door De Beckker et al. (2020) die stellen dat attitudes van verschillende culturen ten opzichte van risico, onzekerheid, financiële doelen en rijkdom accumulatie de niveaus van financiële geletterdheid beïnvloeden. Het onderzoek van Brown et al. (2017) toont aan dat er aanzienlijke verschillen zijn in financiële geletterdheid tussen verschillende culturele groepen. Daarnaast suggereren Philippas & Avdoulas (2021) dat culturele verschillen van invloed zijn op de overdracht van financiële educatie tussen generaties en via interacties met leeftijdsgenoten. Fuchs-Schündeln et al. (2019) tonen in hun onderzoek aan dat immigranten van de tweede generatie, wiens grootouders afkomstig zijn uit landen met een cultuur die spaarzaamheid en de accumulatie van rijkdom bevordert, meer sparen

in vergelijking met andere immigranten. Het hogere spaargedrag kan ervoor zorgen dat er minder financiële problemen zijn in de toekomst.

De bevindingen uit het onderzoek van De Beckker et al. (2020) impliceren dat individuen in landen met een cultuur die risico's vermijdt de voorkeur geven aan minder risico nemen en daarom meer investeren in financiële geletterdheid als een vorm van verzekering tegen onverwachte gebeurtenissen. Aan de andere kant zijn individuen in culturen die individualistisch gedrag stimuleren, mogelijk minder geneigd advies te vragen omdat ze overmoedig zijn. Bovendien zijn jong volwassenen die in een individualistische cultuur opgroeien meer geneigd om te beleggen. Aan de andere kant zijn er jong volwassenen die opgroeien in een collectivistische cultuur, waar sparen centraal staat (Xiao, 2016). Daarnaast hebben mensen uit culturen waar het een taboe is om over geld te praten een algemeen lager niveau van financiële geletterdheid dan culturen die openlijk over financiën spreken (OECD, 2016).

Verder kan vanuit een economisch perspectief cultuur de financiële kennis en besluitvorming beïnvloeden door variaties in tijds- en risicovoorkeuren (Falk et al., 2018), evenals variaties in sociale normen met betrekking tot het aangaan en terugbetalen van schulden en verzekeringen voor huishoudens in financiële nood (Lindbeck, 1997). Psychologisch bekeken, kan cultuur ook de financiële kennis en besluitvorming beïnvloeden door verschillen in financiële socialisatie of attitudes ten opzichte van geld (Yamauchi & Templer, 1982).

2.3.5 Financiële educatie

2.3.5.1 Belang en aanpassing van financiële educatie

Hoewel in het algemeen de veronderstelling heerst dat financiële educatie de financiële geletterdheid kan verbeteren, hebben verschillende papers de effectiviteit van financiële educatie in twijfel getrokken en suggereren ze dat andere factoren, zoals ervaring, een rol spelen bij het verbeteren van financiële geletterdheid (Dvorak & Hanley, 2010; Mandell 2008). Verder zijn er ook studies zoals die van Peeters et al. (2018) die de effectiviteit van traditionele financiële educatie, zoals middelbare schoolcursussen en seminars, in twijfel trekken en pleiten voor alternatieve onderwijsinstrumenten. Volgens de studie kan de financiële geletterdheid wel verbeteren door middel van financiële educatie, maar dan moet die educatie op een andere manier gegeven worden. Hun onderzoek van de afgelopen jaren benadrukt specifieke financiële situatiegerichte begeleiding en groepsgericht onderwijs om de deelnemers te motiveren (Peeters, Rijk, Soetens, Storms, & Hermans, 2018).

Mandell (2008) concludeert aan de hand van zijn onderzoek bijvoorbeeld dat financiële geletterdheid programma's op de middelbare school die aandelenmarkt games bevatten, aanzienlijke verbeteringen laten zien in financiële geletterdheid scores. Deze aandelenmarkt games zijn een vorm van ervaringsgericht leren die gecontroleerde blootstelling aan markten bieden zonder het risico op werkelijke financiële verliezen. Het is dus een manier van financiële educatie die meer zou moeten worden toegepast in de toekomst.

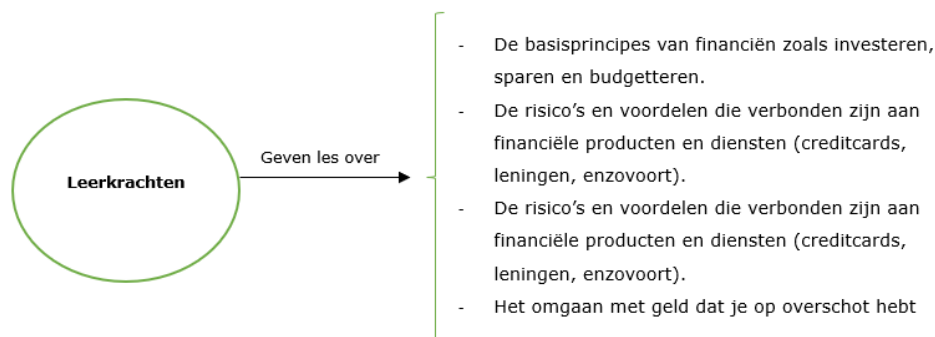
Een betere financiële educatie vanaf jongs af aan leidt dus tot een betere financiële geletterdheid. Dit is natuurlijk ook belangrijk voor studenten uit het hoger onderwijs omdat ze met een goede basis financiële geletterdheid uit het middelbaar makkelijker financiële beslissingen kunnen nemen in het hoger onderwijs. De student zou bijvoorbeeld zijn budgetten en uitgaven beter kunnen beheren. Uit

een onderzoek in de Verenigde Staten blijkt dat deelnemers die een middelbare schoolcursus over persoonlijk financieel beheer hebben gevolgd, 10% meer geneigd zijn te rapporteren dat ze voorbereid zijn om verantwoordelijk met geld om te gaan (Ergun, 2018). Verder zijn de scholen in het hoger onderwijs goed gepositioneerd om persoonlijke financiën aan studenten te verstrekken. Die scholen spelen een rol in het ontwikkelen van studenten tot deelnemers in de samenleving en de economie, waardoor het passend is dat ze ook bijdragen aan de financiële educatie van studenten. Na een verbetering van de financiële educatie, in zowel middelbaar als hoger onderwijs, zal er een toename zijn van het aantal studenten met een goede basis aan financiële geletterdheid (Hastings et al., 2013; Lusardi & Mitchell, 2023).

2.3.5.2 Leerkrachten

Naast de aanpassing van de manier waarop de financiële educatie wordt gegeven, is het ook belangrijk dat de leerkrachten over voldoende financiële kennis beschikken. Er is echter vastgesteld dat de meerderheid van toekomstige leraren in België (84%) onvoldoende financiële kennis heeft (De Moor et al., 2014).

In een initiatief in de Verenigde Staten kregen leerkrachten aanvullende trainingen die gericht waren op de ontwikkeling van hun eigen financiële geletterdheid. Meer dan 93% van hen gaf aan dat deze training een positieve invloed had op zowel hun financiële onderricht in de klas als op hun eigen financiële geletterdheid (Hensley, 2013). Bovendien zijn leerkrachten belangrijk om de financiële geletterdheid van studenten te bevorderen. Enkele voorbeelden van zaken die aangeleerd kunnen worden door leerkrachten zijn in figuur 3 toegelicht (Lusardi & Mitchell, 2014; 2023; OECD, 2016).

Figuur 3

2.3.5.3 Opleiding en opleidingsniveau

Uit onderzoek blijkt dat de financiële educatie binnen het opleidingsniveau van studenten verband houdt met hun kennis van financiën en hun houding ten opzichte van geld. Erner et al. (2016) ontdekten bijvoorbeeld dat Duitse studenten in het hoogste niveau van het hoger onderwijs hoger scoren op financiële kennis dan studenten in het laagste niveau van het hoger onderwijs. Daarnaast tonen verschillende studies van Lusardi & Mitchell (2008, 2023) aan dat er een positieve correlatie is tussen het opleidingsniveau en de financiële geletterdheid. Zo hebben personen met een hoger opleidingsniveau meer kans om financieel geletterd te zijn, terwijl personen met een laag opleidingsniveau meer kans hebben op financiële problemen. Daarnaast zijn personen met een hoger opleidingsniveau meer betrokken bij formele financiële systemen (sparen, beleggen, enzovoort) en hebben ze meer kans om te profiteren van financiële producten en diensten (Lusardi & Mitchell,

2008; 2023). Verder toont ook de studie van Hastings et al. (2013) aan dat jongeren met een hoger opleidingsniveau meer financiële kennis en vaardigheden hebben om juiste financiële beslissingen te nemen.

Bovendien wijst een overzicht van financiële geletterdheid educatieprogramma's uit dat studenten die financiële educatie in hun opleiding krijgen, hogere scores behalen op financiële kennis testen en een positievere houding tonen ten opzichte van geld dan studenten die geen financiële educatie ontvangen (Amagir et al., 2020). Aansluitend bij het voorgaande onderzoek hoort ook de studie van Chen & Volpe (1998). Ze voerden een enquête uit onder universiteitsstudenten en ontdekten dat studenten in de afdelingen voor bedrijfskunde en economie een hoog niveau van financiële geletterdheid vertoonden. Bovendien toonde ook onderzoek van Mandell (2008) aan dat studenten in engineering, bedrijfskunde en economie een hoog niveau van financiële geletterdheid vertoonden. En ook het onderzoek aan de University of Western Sydney uitgevoerd door Wageland & Taylor (2009) toonde aan dat 60 procent van de economiestudenten goede financiële beslissingen maakte.

Aansluitend blijken studenten van niet-bedrijfsgerelateerde afdelingen minder kennis te hebben van persoonlijke financiën (Hastings et al., 2013). Deze bevinding wordt ondersteund door eerdere studies zoals die van Xiao (2016) waar werd ontdekt dat studenten die niet studeren in de richting van economie, die op kot zitten en die financiële ondersteuning ontvangen, een laag niveau van spaargedrag vertoonden. Daarnaast laat het onderzoek van Le Fur & Outreville (2021) ook zien dat de financiële geletterdheid lager is bij studenten die geen economische studies volgen.

Als conclusie is het duidelijk dat er verschillende factoren zijn die gelinkt worden aan de financiële geletterdheid graad van studenten. Het is van absoluut belang dat er aandacht besteed wordt aan deze factoren zodat de financiële geletterdheid graad toeneemt. Geslacht speelt een minder belangrijke rol, maar de bevindingen suggereren wel dat vrouwen mogelijk minder zelfvertrouwen hebben en kwetsbaarder zijn in financiële aangelegenheden (Botazzi & Lusardi, 2021; Chen & Volpe, 2002). De gezinssituatie, met name socio-economische status, thuistaal en financiële socialisatie, blijkt cruciaal te zijn. Studenten uit financieel kansrijke gezinnen lijken een hogere mate van financiële kennis te beschikken (Botazzi & Lusardi, 2021; Hanushek, 2011; Van Camp et al., 2014; Zhu et al., 2021). Financiële attitudes blijken eveneens bepalend te zijn. Persoonlijke kenmerken zoals zelfeffectiviteit en -beheersing tonen ook verbanden, waarbij een sterkere interne 'locus of control' en hogere zelfbeheersing positief gecorreleerd zijn met financiële geletterdheid (Pinjisakikool, 2017). Cultuur wordt benadrukt als een factor die de financiële geletterdheid kan beïnvloeden (De Beckker et al., 2020; Fuchs-Schündeln et al., 2019; Philippas & Avdoulas, 2021). Attitudes ten opzichte van risico, onzekerheid en rijkdom accumulatie variëren tussen culturen en hebben impact op financiële geletterdheid. Culturele verschillen beïnvloeden ook de overdracht van financiële educatie tussen generaties (Brown et al., 2017). Wat betreft financiële educatie suggereren studies dat er meer situatiegericht en groepsonderwijs nodig is. De rol van de leraren in financiële educatie wordt benadrukt, met aanvullende trainingen die positieve effecten hebben op zowel financieel onderwijs in de klas als op de financiële geletterdheid van de docenten (Hensley, 2013). Verder kan een samenwerking tussen scholen en ouders, met een focus op financiële socialisatie, een veelbelovende aanpak zijn (Botazzi & Lusardi, 2021). Deze bovenstaande bevindingen duiden

de cruciale rol van de factoren om de financiële geletterdheid van studenten te bevorderen en hen voor te bereiden op weloverwogen financiële beslissingen in hun toekomstig leven.

3 Methodologie

3.1 Sample

De data voor dit onderzoek is verzameld aan de hand van een enquête die verstuurd is binnen alle Nederlandstalige opleidingen aan de Universiteit van Hasselt. Door de verschillende studierichtingen en het grote aantal studenten binnen deze universiteit is het mogelijk om een relevant beeld te scheppen van de huidige financiële geletterdheid graad van Vlaamse studenten.

De enquête werd verspreid tussen 2 en 20 april via de maildatabase van de Universiteit van Hasselt. Gedurende deze periode zijn er 290 antwoorden geregistreerd waarvan er nog 217 overblijven nadat de data is opgeschoond. De data is opgeschoond door te kijken naar antwoorden op vragen/stellingen omtrent de financiële kennis, attitude en gedrag. Deze componenten zijn namelijk het belangrijkste om de financiële geletterdheid te meten. Verder werd er ook rekening gehouden met de 'missing values' in de dataset. Indien er respondenten waren met 'missing values' waardoor het onmogelijk werd om een conclusie te trekken over de financiële geletterdheid, werden deze respondenten uit de dataset verwijderd. De belangrijke kenmerken/variabelen van de respondenten worden aangetoond in tabel 1 (sectie 3.3).

3.2 Onderzoeksdesign

3.2.1 Vraagstelling

Voor dit onderzoek werd gebruikgemaakt van een selectieve steekproef, omdat de data verzameld is via een enquête die de Vlaamse studenten van de UHasselt vrijwillig konden invullen. Het aantal respondenten was daarom volledig afhankelijk van de bereidheid van de studenten om deel te nemen aan deze enquête. De enquête werd opgesteld aan de hand van de software 'Qualtrics'. Qualtrics biedt verschillende tools aan om een kwaliteitsvolle enquête op te stellen die perfect past binnen het kader van je onderzoek. Hierdoor was het bijvoorbeeld mogelijk om de enquête te splitsen per component van financiële geletterdheid. Bovendien zijn de resultaten vanuit Qualtrics makkelijk overdraagbaar naar SPSS, de statistische software die gebruikt werd om de antwoorden te analyseren.

Zoals in de literatuurstudie al aangehaald werd, is deze enquête opgesteld aan de hand van enkele vragen uit de OESO-enquête (OECD, 2023). De enquête, die te vinden is als bijlage, start met zes stellingen om de financiële attitude van de respondenten te achterhalen. Vervolgens volgen er negen stellingen die betrekking hebben op het financieel gedrag. Zowel bij de stellingen van de financiële attitude als die van het financieel gedrag werd er gebruikgemaakt van een 5-punts Likertschaal. Daarnaast zijn alle stellingen, behalve de laatste twee van het financieel gedrag, afkomstig uit de OESO-enquête. Na de stellingen volgt het deel om de financiële kennis te testen. Dit deel bestaat uit vier meerkeuzevragen en zes stellingen waarbij de respondent met juist of fout kan antwoorden. De vragen en stellingen uit dit deel zijn volledig overgenomen uit de OESO-enquête. Om de financiële

geletterdheid te meten zijn deze vragen en stellingen van groot belang. Als er in deze delen 'missing values' aanwezig waren, werden ze uit de dataset verwijderd.

Naast de vragen en stellingen om de financiële geletterdheid te bepalen, volgde er ook nog een vijftal zelfontworpen stellingen en enkele demografische vragen. Deze stellingen en vragen dienen vooral om andere zaken te achterhalen, zoals de invloed van externe factoren op de financiële geletterdheid. Zo waren er vragen en stellingen gerelateerd aan beïnvloedende factoren zoals opleiding, geslacht, thuistaal, enzovoort.

Kortom, de enquête bestaat uit verschillende delen waarbij de eerste drie belangrijk zijn om de financiële geletterdheid te bepalen. Verder volgen er nog andere vragen en stellingen die van belang zijn om een beeld te scheppen over de invloed van externe factoren.

3.2.2 Hypothesen

Naast de vragen voor het empirisch onderzoek biedt de analyse van eventuele relaties tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabelen ook een meerwaarde aan het onderzoek. Onderzoeken van onder andere Boggio et al. (2020), Lusardi & Mitchell (2014), Xiao (2016), enzovoort hebben aangetoond dat er factoren zijn die een invloed hebben op de mate van financiële geletterdheid. Daarom zullen de relaties tussen de financiële geletterdheid en de factoren aan de hand van statistische testen in SPSS in kaart gebracht worden. Om deze relaties uit te drukken worden er hypothesen opgesteld met daarbij horend regressiemodel:

Hypothese 1: Er is geen verschil in financiële geletterdheid tussen mannen en vrouwen.

$$\text{Financiële geletterdheid}(y) = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{Geslacht}(x_1) + \epsilon$$

Hypothese 2: De sociaaleconomische status is een factor die de financiële geletterdheid beïnvloedt.

$$\text{Financiële geletterdheid}(y) = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{Sociaal-economische status}(x_1) + \epsilon$$

Hypothese 3: De taal die de respondent thuis spreekt, heeft een invloed op de mate van financiële geletterdheid.

$$\text{Financiële geletterdheid}(y) = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{Taal}(x_1) + \epsilon$$

Hypothese 4: Financiële socialisatie door ouders beïnvloedt de financiële geletterdheid score van hun kinderen meer dan andere personen.

$$\text{Financiële geletterdheid}(y) = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{Financiële socialisatie}(x_1) + \epsilon$$

Hypothese 5: Wel of geen financiële educatie heeft een invloed op financiële geletterdheid.

$$\text{Financiële geletterdheid}(y) = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{Financiële educatie}(x_1) + \epsilon$$

Hypothese 6: Het studiejaar waarin de respondent zich bevindt, heeft een invloed op de mate van financiële geletterdheid.

$$\text{Financiële geletterdheid}(y) = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{Studiejaar}(x_1) + \epsilon$$

3.2.3 Data-analyse

Het onderzoek heeft drie doelstellingen. Ten eerste wordt de financiële geletterdheid van de Vlaamse studenten bepaald. Deze analyse zal gebeuren aan de hand van enkele stappen in SPSS. De antwoorden dienen eerst omgezet te worden naar numerieke waarden. Voor elke vraag of stelling kreeg het juiste antwoord(-en) een waarde van '1' en een fout antwoord(-en) een waarde van '0'. Hierna diende er een totaalscore berekend te worden voor elke respondent. Dit werd gedaan aan de hand van 'compute variable', want hiermee is het mogelijk om van alle vragen/stellingen de waarden '1' op te tellen. Vervolgens had elke respondent een totaalscore en diende er enkel nog aan de hand van de 'descriptives statistics' een analyse te worden uitgevoerd om een gemiddelde score te achterhalen.

Ten tweede worden aan de hand van dit onderzoek de relaties tussen externe factoren en de financiële geletterdheid beoordeeld. Deze eventuele relaties werden in sectie 3.2.2 vastgelegd in de hypothesen. Om deze hypothesen te testen wordt er gebruikgemaakt van statistische testen. Hiermee kan namelijk aangetoond worden of er daadwerkelijk een relatie is en/of de factor een grote invloed heeft op de financiële geletterdheid. Echter is het wel belangrijk om te weten of de data normaal verdeeld is, om de juiste statistische testen te selecteren. Indien de data niet normaal verdeeld is, kan dit leiden tot vertekende resultaten.

Tests of Normality						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Totaalscore	,087	217	<,001	,987	217	,037

a. Lilliefors Significance Correction

Uit de normaliteitstesten, die terug te vinden zijn in bovenstaande tabel, kwamen verrassende resultaten. De Kolmogorov-Smirnov en Shapiro-Wilk test tonen aan dat de gegevens niet normaal verdeeld zijn. De significantieniveaus liggen namelijk onder de p-waarde van 0,05, al is dat verschil niet groot met bijvoorbeeld de Shapiro-Wilk test, die een significantieniveau van 0,37 heeft.

In dit onderzoek wordt er dus rekening gehouden met het feit dat de gegevens niet normaal verdeeld zijn. Daarom zullen de resultaten weldoordacht geïnterpreteerd worden aan de hand van andere statistische testen dan de Independent Sample T en/of One-way ANOVA-testen. De eventuele significante verschillen tussen verschillende groepen van een onafhankelijke variabele zullen daarom onderzocht worden aan de hand van de Mann-Whitney-U en Kruskal-Wallis testen. Zo kan bijvoorbeeld getest worden of de factor geslacht een invloed heeft op de financiële geletterdheid en of er daadwerkelijk verschillen zijn tussen mannen en vrouwen.

3.3 Variabelen

Tabel 1. Belangrijke variabelen met hun definities

Variabelen	Beschrijving
<i>Afhankelijke variabelen</i>	
Financiële geletterdheid (score)	De totaalscore van de respondent op basis van de scores op de drie componenten van financiële geletterdheid
<i>Onafhankelijke variabelen</i>	
Financiële kennis (score)	De score die de respondent haalt op het deel financiële kennis
Financieel gedrag (score)	De score die de respondent haalt op het deel financieel gedrag
Financiële attitude (score)	De score die de respondent haalt op het deel financiële attitude
Geslacht	Dummy gelijk aan 1 als de respondent een vrouw is
Opleiding (financiële educatie)	Dummy gelijk aan 1 als de respondent een opleiding volgt die geen financiële educatie bevat
Taal	Dummy gelijk aan 1 als de respondent thuis een andere taal spreekt dan het Nederlands
Opleidingsjaar	Dummy gelijk aan 1 als de respondent niet in eerste bachelor zit maar in de master
Werkervaring	Dummy gelijk aan 1 als de respondent nog geen vorm van werkervaring heeft
Netto-jaarlijks inkomen < 20.000euro	Dummy gelijk aan 1 als het netto-jaarlijks inkomen van het huishouden van de respondent kleiner is dan 20.000 euro
Netto-jaarlijks inkomen (20.000-40.000euro)	Dummy gelijk aan 1 als het netto-jaarlijks inkomen van het huishouden van de respondent tussen 20.000 en 40.000 euro ligt
Netto-jaarlijks inkomen (40.000-60.000euro)	Dummy gelijk aan 1 als het netto-jaarlijks inkomen van het huishouden van de respondent tussen 40.000 en 60.000 euro ligt
Netto-jaarlijks inkomen (60.000-80.000euro)	Dummy gelijk aan 1 als het netto-jaarlijk inkomen van het huishouden van de respondent tussen 60.000 en 80.000 euro ligt
Netto-jaarlijks inkomen > 80.000euro	Dummy gelijk aan 1 als het netto-jaarlijks inkomen van het huishouden van de respondent groter is dan 80.000 euro
Financiële doelen	Dummy gelijk aan 1 als de respondent geen financiële doelen heeft
Financiële invloeden	Dummy gelijk aan 1 als de financiële invloed op de respondent niet van de ouders komt
Kot	Dummy gelijk aan 1 als de respondent niet op kot zit
Extra curriculaire activiteiten	Dummy gelijk aan 1 als de respondent geen extra curriculaire activiteiten volgt naast de opleiding
Studentenvereniging	Dummy gelijk aan 1 als de respondent niet in een studentenvereniging zit

Tabel 2. Beschrijvende statistieken voor belangrijke variabelen

Variabelen	Aantal obs.	Gemiddelde	Std.Dev.	Min.	Max.
<i>Afhankelijke variabelen</i>					
Financiële geletterdheid (score)	217	17,09	3,7264	5	26
<i>Onafhankelijke variabelen</i>					
Financiële kennis (score)	217	7,29	1,6952	2	10
Financieel gedrag (score)	217	5,72	1,9952	1	10
Financiële attitude (score)	217	4,08	1,2760	0	6
Geslacht	209	0,53	0,5005	0	1
Opleiding (financiële educatie)	208	0,65	0,4784	0	1
Taal	205	0,07	0,2529	0	1
Opleidingsjaar	129	0,47	0,5007	0	1
Werkervaring	209	0,07	0,2506	0	1
Netto-jaarlijks inkomen < 20.000euro	129	0,02	0,1240	0	1
Netto-jaarlijks inkomen (20.000-40.000euro)	129	0,19	0,3907	0	1
Netto-jaarlijks inkomen (40.000-60.000euro)	129	0,33	0,4704	0	1
Netto-jaarlijks inkomen (60.000-80.000euro)	129	0,27	0,4464	0	1
Netto-jaarlijks inkomen > 80.000euro	129	0,20	0,4027	0	1
Financiële doelen	160	0,56	0,4984	0	1
Financiële invloeden	209	0,08	0,2665	0	1
Kot	209	0,61	0,4884	0	1
Extra curriculaire activiteiten	209	0,59	0,4933	0	1
Studentenvereniging	210	0,59	0,4929	0	1

In tabel 1 worden alle variabelen uit het onderzoek beschreven aan de hand van een korte beschrijving. Verder wordt in tabel 2 de beschrijvende statistiek toegevoegd aan deze variabelen. De belangrijkste variabele is natuurlijk de afhankelijke variabele, namelijk de financiële geletterdheid. De respondenten halen een gemiddelde score van 17,09 op 26 en een standaarddeviatie van 3,7264. De standaarddeviatie geeft aan dat de meeste respondenten binnen een spreiding van 3,7264 punten liggen van het gemiddelde resultaat.

Verder zijn de drie componenten van financiële geletterdheid samengevoegd om het algemene resultaat te bekomen. De gemiddelde scores voor het deel financiële kennis (7,29\10) en financiële attitude (4,07\6) liggen hoger dan de gemiddelde score op financieel gedrag (5,72\10). Dit wil zeggen dat de respondenten beter presteerden op het deel financiële kennis en attitude. Verder dient er wel rekening gehouden te worden met de hogere standaarddeviatie van het deel financieel gedrag, die bedraagt namelijk 1,9952 en is respectievelijk hoger dan de andere twee (1,6952 en 1,2760). Er is een grotere spreiding van de antwoorden op het deel van financieel gedrag, wat wil zeggen dat de respondenten verschillende financiële gedragingen vertonen.

Daarnaast zijn er nog andere variabelen van belang voor het onderzoek. De meerderheid van de respondenten zijn vrouwen. De meeste respondenten volgen een opleiding die geen financiële educatie bevat. Daarnaast spreekt slechts 7% van de respondenten thuis een andere taal dan het Nederlands. 129 respondenten zitten in hun eerste bachelor (53%) of hun master (47%), wat belangrijk is voor de vergelijking tussen de verschillende studiejaren. Slechts 7% van de respondenten heeft nog geen enkele vorm van werkervaring. Daarnaast hebben 129 respondenten de vraag omtrent hun sociaaleconomische status ingevuld, met daarbij het meeste aantal respondenten (33%) die tot de categorie 40.000-60.000 euro behoren. Verder heeft 56% geen financiële doelen en 8% heeft de meeste financiële invloed ervaren van andere personen dan de ouders. 61% van de respondenten zit niet op een studentenkamer (kot). Daarnaast volgt 59% van de respondenten geen extra curriculaire activiteiten en zit 59% niet in een studentenvereniging.

4 Resultaten

4.1 In hoeverre vertonen Vlaamse studenten in het hoger onderwijs financiële geletterdheid in vergelijking met eerdere PISA-resultaten voor 15-jarigen, en in welke mate komen de bevindingen uit enquêteresultaten overeen?

In 2015 kregen alle landen die deelnamen aan de PISA-testen de mogelijkheid om een deel rondom financiële geletterdheid toe te voegen aan de test. Zo werd in België het deel in de test geïntegreerd en bleek uit de resultaten achteraf dat de financiële geletterdheid van Vlaamse leerlingen hoog was. De Vlaamse leerlingen behaalden een tweede plaats en scoorden boven het OESO-gemiddelde. Aan de hand van deze onderzoeksvraag wil ik gelijkenissen en/of verschillen aantonen tussen de resultaten van de Vlaamse leerlingen en de huidige Vlaamse studenten aan de Universiteit van Hasselt.

4.1.1 PISA-resultaten

De PISA-resultaten tonen aan dat de Vlaamse leerlingen in 2015 heel goed presteerden op het deel van financiële geletterdheid. Bij 1 op de 4 Vlaamse leerlingen was er zelfs sprake van een topprestatie, in tegenstelling tot een gemiddelde van 1 op 8 in andere OESO-landen. Verder haalde slechts 12% van de Vlaamse leerlingen het basisoniveau van financiële geletterdheid niet, terwijl in andere OESO-landen dat percentage op 22% lag (Departement Onderwijs en Vorming, 2016).

4.1.2 Enquêteresultaten

Zoals voorheen vermeld, is de financiële geletterdheid een combinatie tussen financiële kennis, attitude en gedrag. De vragen die gebruikt werden om deze componenten te bepalen, komen uit de OESO-enquête die jaarlijks wordt gebruikt om de financiële geletterdheid van volwassenen te meten (OECD, 2023). Aan de hand van de enquête werden volgende resultaten waargenomen.

4.1.2.1 Financiële kennis

Om de financiële kennis te bepalen moesten de Vlaamse studenten van de UHasselt vier vragen en zes stellingen beantwoorden. Indien de respondenten een correct antwoord gaven, kregen ze 1 punt. Uiteindelijk zal er dus een score op 10 punten zijn voor het deel 'financiële kennis'.

Tabel 3. Scores op het deel 'Financiële kennis'		
Score	n	%
0\10	0	0,00
1\10	0	0,00
2\10	3	1,38
3\10	3	1,38
4\10	11	5,08
5\10	14	6,45
6\10	25	11,52
7\10	61	28,11
8\10	40	18,43
9\10	46	21,2
10\10	14	6,45
Total	217	100
Mean	7,29\10	

Tabel 3 toont de scores die behaald zijn op het deel van 'financiële kennis'. Er valt op dat slechts enkele respondenten gezakt zijn op dit deel (7,84%). De meerderheid van de respondenten heeft dus de helft van de vragen en stellingen correct beantwoord. Verder behaalden de respondenten over het algemeen een gemiddelde score van 7,29\10, wat een heel goede score is. Daarnaast haalt bijna de helft van de respondenten, namelijk 46,08%, een score van acht op tien of hoger.

Kortom, het is goed gesteld met de financiële geletterdheid van de Vlaamse studenten aan de UHasselt. Het merendeel van de respondenten behaalt een goede tot zeer goede score op het deel van financiële kennis. Echter komen deze bevindingen niet overeen met de studies van onder andere Beal & Delpachitra (2003) en Klapper & Lusardi (2019). In deze studies wordt namelijk vastgesteld dat de financiële kennis eerder laag is bij jongeren. Zo blijkt uit hun studies dat minder dan één derde van de jongeren voldoende financiële kennis heeft over financiële concepten zoals inflatie, interest en risicodiversificatie. De resultaten uit dit onderzoek tonen dus een veel hogere mate van financiële kennis aan, wat een goed teken is.

Stel dat vijf broers samen in totaal een geschenk ter waarde van 1000 euro ontvangen. Maar ze moeten één jaar lang wachten voordat ze de 1000 euro ontvangen en de inflatie blijft het hele jaar 2 procent. In één jaar tijd kunnen de broers met het geld ... kopen:

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Meer dan vandaag	18	8,29	8,29	8,29
	Hetzelfde als vandaag	27	12,44	12,44	20,74
	Minder dan vandaag	162	74,65	74,65	95,39
	Ik weet het niet	10	4,61	4,61	100,00
	Total	217	100,00	100,00	

Tabel 4. Vraag 1 van het deel financiële kennis

Verder zijn er enkele vragen die extra aandacht vergen. Tabel 4 toont de resultaten op de eerste vraag van dit deel. De vraag tracht te achterhalen of de respondenten weten dat de koopkracht daalt vanwege de inflatie. Uit de resultaten blijkt dat 74,7% van de respondenten weet dat de koopkracht van de 1000 euro daalt na 1 jaar. Echter is er ook een deel van de respondenten (totaal 20,7%) die denken dat de koopkracht gelijk blijft of zelfs toeneemt. Het is verontrustend dat één op de vijf respondenten denkt dat de waarde van geld gelijk blijft of zelfs toeneemt. De inflatie speelt namelijk een belangrijke rol in het dagelijks leven en het is daarom van belang om het concept goed te begrijpen. De respondenten dienen te weten dat de inflatie een negatieve invloed heeft op de koopkracht, spaargelden, enzovoort.

Hoeveel geld zou er op de spaarrekening staan na 5 jaar?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Meer dan 110 euro	158	72,81	72,81	72,81
	Minder dan 110 euro	6	2,76	2,76	75,58
	Precies 110 euro	41	18,89	18,89	94,47
	Ik weet het niet	12	5,53	5,53	100,00
	Total	217	100,00	100,00	

Tabel 6. Vraag 4 van het deel financiële kennis

Tabel 6 toont een vraag waar de respondent een interestberekening diende uit te voeren, rekening houdend met het principe van samengestelde interest. De respondent zou 100 euro op de spaarrekening zetten met een jaarlijks interestpercentage van 2%, zonder geld af te halen of bij te storten. Bij gevolg is het correcte antwoord op deze vraag 'meer dan 110 euro'.

Uit de resultaten blijkt dat 72,8% van de respondenten het juiste antwoord wist. De respondenten die 'precies 110 euro' (18,9%) als antwoord gaven, weten waarschijnlijk hoe ze de interest dienen te berekenen maar hebben het misschien niet uitgerekend met een rekenmachine. Als je het zonder rekenmachine had uitgerekend, zou je logischerwijs 'precies 110 euro' zeggen maar in de realiteit is het juist iets meer. Over het algemeen begrijpen de studenten het principe van interest wel.

	Juist	Fout	Ik weet het niet
Een investering met een hoog rendement heeft waarschijnlijk een groot risico.	168 (77,42%)	12 (5,53%)	37 (17,05%)
Hoge inflatie betekent dat de kost om te leven (dagelijkse kosten zoals: voeding, brandstof, etc.) snel stijgt.	201 (92,63%)	11 (5,07%)	5 (2,30%)
Het is mogelijk om het risico van investeren in de aandelenmarkt te verminderen door een groot aantal verschillende aandelen aan te kopen.	152 (70,05%)	20 (9,22%)	45 (20,74%)
Een digitaal financieel contract vereist een handtekening van een papieren contract om als geldig te worden beschouwd.	21 (9,68%)	103 (47,47%)	93 (42,86%)
De persoonlijke gegevens die ik online publiekelijk publiceert mogen gebruikt worden om gepersonaliseerde of financiële aanbiedingen naar mij te sturen.	84 (38,71%)	50 (23,04%)	83 (38,25%)
Cryptomunten zijn net zoals bankbiljetten en munten een wettig betaalmiddel.	36 (16,59%)	135 (62,21%)	46 (21,20%)

Tabel 7. Stellingen van het deel financiële kennis

Tabel 7 toont de zes stellingen om de financiële kennis te meten. In eerste instantie is te zien dat het merendeel van de respondenten de stellingen juist heeft beantwoord, al zijn er drie stellingen die een minder duidelijk beeld geven. Deze drie stellingen hebben alle betrekking op de digitale financiële kennis. Precies zoals in de literatuurstudie al aangehaald werd, is er een toenemend belang voor de digitale financiële kennis (Klapper & Lusardi, 2019; OECD, 2023).

De vierde stelling is de eerste stelling die betrekking heeft op de digitale financiële kennis van de respondent. Bij de resultaten is te zien dat 42,9% van de respondenten geen antwoord heeft gegeven. Bovendien bedraagt het aantal respondenten die een correct antwoord hebben gegeven net geen 50%.

Verder is de vijfde stelling de meest verdeelde stelling in het gedeelte van financiële kennis. Slechts 38,7% van de respondenten weet dat persoonlijke gegevens gebruikt mogen worden door bedrijven om gepersonaliseerde aanbiedingen te sturen. Het aantal respondenten dat het antwoord juist heeft is bijna evenveel als het aantal respondenten die geen antwoord gegeven hebben, namelijk 38,2%.

Daarnaast gaat de laatste stelling van het deel 'financiële kennis' over cryptovaluta en past die goed binnen de huidige cryptohype. Deze stelling is door 62,2% van de respondenten correct beantwoord, maar er is ook weer een hoog percentage respondenten, namelijk 21,2%, die geen antwoord gegeven hebben.

Kortom, de vragen en stellingen uit dit deel over financiële kennis zijn over het algemeen goed beantwoord door de respondenten. Procentueel gaven de meeste respondenten het goede antwoord op de vragen en stellingen. Enkel bij de stellingen omtrent de digitale financiële geletterdheid lagen de percentages van correcte antwoorden lager. Die lagere score op deze stellingen kan te danken zijn aan de snel veranderende financiële omgeving (OECD, 2013) en een gebrek aan kennis over deze zaken bij de respondenten. De studies van OECD (2023) tonen aan dat de digitale financiële kennis belangrijker wordt, omdat er een toename is van het aantal digitale tools en online transacties. Het digitaliseringsproces loopt steeds sneller en sneller, geven zij aan. Daarom is het belangrijk dat er voldoende financiële educatie wordt gegeven rond deze digitale financiële geletterdheid, want zoals de resultaten hier laten zien is die kennis nog niet goed.

4.1.2.2 Financiële attitude

Naast de financiële kennis wordt ook nog de financiële attitude en gedrag gemeten. De financiële attitude werd gemeten aan de hand van zes stellingen met behulp van een Likertschaal. De score voor dit deel wordt net zoals bij het vorige deel bepaald aan de hand van de correcte antwoorden. De respondenten krijgen per juist antwoord 1 punt en zo wordt er dan een score op 6 opgemaakt. De bedoeling is om een beeld te krijgen van de gemiddelde financiële attitude van de Vlaamse studenten aan de Universiteit van Hasselt.

Tabel 8 . Scores op het deel 'Financiële attitude'			
	Score	n	%
	0\6	1	0,46
	1\6	10	4,61
	2\6	16	7,37
	3\6	31	14,30
	4\6	68	31,32
	5\6	70	32,26
	6\6	21	9,68
Total		217	100
Mean	4,08\6		

In tabel 8 worden de algemene scores getoond op het deel 'financiële attitude'. De resultaten komen ongeveer overeen met de resultaten uit het deel van financiële kennis. Net zoals in dat deel is er maar een klein percentage, namelijk 12,07%, dat gebuisd is op de vragen uit dit deel. De rest van de respondenten vertoont een voldoende tot zeer goede financiële attitude. De gemiddelde score van alle respondenten op deze component van financiële geletterdheid bedraagt 4,07/6.

	Helemaal eens	Eens	Neutraal	Oneens	Helemaal oneens
Ik vind het aangenamer om geld uit te geven dan het te sparen voor de lange termijn.	10 (4,61%)	33 (15,21%)	33 (15,21%)	103 (47,47%)	38 (17,51%)
Ik vind het moeilijk om geld opzij te zetten voor noodgevallen of toekomstige doelen.	5 (2,30%)	26 (11,98%)	21 (9,68%)	103 (47,47%)	62 (28,57%)
Ik ben geneigd om impulsieve aankopen te doen, zelfs als ik weet dat het mijn financiële doelen kan schaden.	6 (2,76%)	37 (17,05%)	21 (9,68%)	88 (40,55%)	65 (29,95%)
Ik vind het belangrijk om indruk te maken op anderen met mijn bezittingen.	2 (0,92%)	13 (5,99%)	34 (15,67%)	96 (44,24%)	72 (33,18%)
Ik ben niet echt geïnteresseerd in investeren of het beheren van mijn geld op een actieve manier.	10 (4,61%)	34 (15,67%)	37 (17,05%)	80 (36,87%)	56 (25,81%)
Ik vertrouw erop dat ik altijd wel een manier zal vinden om financiële problemen op te lossen als ze zich voordoen.	18 (8,29%)	104 (47,93%)	59 (27,19%)	34 (15,67%)	2 (0,92%)

Tabel 9. Stellingen van het deel financiële attitude

In tabel 9 worden alle stellingen weergegeven met de daarbij horende antwoorden die de respondenten hebben gegeven. Alle stellingen tonen over het algemeen een goede financiële attitude aan. Er zijn geen speciale resultaten op te merken bij deze component van financiële geletterdheid. Enkel bij de laatste twee stellingen kan er een aanmerking of aanbeveling gemaakt worden.

De vijfde stelling gaat over de interesse in het actief beheren van geld of investeren op de beurs. Bij deze stelling is meer dan de helft van de respondenten wel geïnteresseerd in één van de vermelde zaken. Dit wil zeggen dat de het grootste deel van de respondenten bezig is met geldzaken, wat goed is. Aan de andere kant is er iets minder dan 20% van de respondenten die niet of helemaal niet geïnteresseerd zijn in één van die zaken. Terwijl het wel wordt aangeraden om op vroege leeftijd te beginnen met investeren om zo een mooi bedrag op te bouwen voor later. Betere toelichting of overtuiging zou kunnen helpen om het percentage van de niet-geïnteresseerde te doen dalen.

Verder duidt de laatste stelling op het al dan niet instaat zijn om zelf financiële problemen op te lossen. Net iets meer dan de helft van de respondenten (ongeveer 56%) zegt instaat te zijn om die financiële problemen op te lossen. Daarnaast is het wel verontrustend dat meer dan 15% van de respondenten zegt niet instaat te zijn hun financiële problemen op te lossen. Dit kan om verschillende redenen zijn zoals onder andere financiële angst, maar hier dient verder onderzoek naar te worden verricht. Wel toont het aan dat vele niet klaar zijn om financiële problemen op te lossen en dat kan later grote gevolgen hebben.

Als conclusie kan uit tabel 9 afgeleid worden dat bij elke stelling meer dan de helft van de respondenten een goede financiële attitude hanteert. Bij stellingen 2, 3 en 4 toont zelfs meer dan 70% van de respondenten aan een goede financiële attitude te hebben. Het is goed om te zien dat de respondenten bezig zijn met hun persoonlijke financiën en hier verantwoordelijk mee proberen om te gaan. Een goede attitude ten aanzien van geld is namelijk van belang. Daarnaast dient er extra aandacht te worden besteed aan de laatste twee stellingen. Aanvullende financiële ondersteuning of educatie zou een oplossing kunnen bieden.

4.1.2.3 Financieel gedrag

Financieel gedrag is de laatste component om de financiële geletterdheid te bepalen. Om het financieel gedrag te meten werd er gebruikgemaakt van tien stellingen over verschillende aspecten zoals schulden, sparen en budgetteren. Ook hier kregen de respondenten een score van 1 punt per correct antwoord. De correcte antwoorden komen in deze situatie overeen met de 'financieel-vaardige beslissingen'.

Tabel 10. Scores op het deel 'Financieel gedrag'

Score	n	%
0\10	0	0,00
1\10	2	0,92
2\10	10	4,61
3\10	15	6,91
4\10	34	15,67
5\10	45	20,74
6\10	32	14,75
7\10	35	16,13
8\10	26	11,98
9\10	11	5,06
10\10	7	3,23
Total	217	100
Mean	5,72\10	

In tabel 10 worden de scores op 10 vermeld en het aantal respondenten die die score behaald hebben. Wat opvalt ten opzichte van de totaalscores van de andere delen van financiële geletterdheid is de grote spreiding in tabel 10. De waarden liggen veel meer verspreid en een groter deel van de respondenten (28,11%) haalt geen 5\10. De rest van de respondenten vertoont wel voldoende tot goede financiële gedragingen. Daarnaast scoort slechts 8,29% van de respondenten een 9\10 of meer, terwijl dat percentage bij de andere delen hoger lag. Deze spreiding van resultaten is uit te leggen aan de hand van tabel 11 hieronder.

	Helemaal eens	Eens	Neutraal	Oneens	Helemaal oneens
Ik maak een plan van mijn inkomsten en uitgaven om mijn financiën beter te beheren.	13 (5,99%)	42 (19,35%)	28 (12,90%)	89 (41,01%)	45 (20,74%)
Ik heb er geen probleem mee dat ik geld van mijn spaarrekening haal om dagelijkse uitgaven te betalen.	7 (3,23%)	21 (9,68%)	21 (9,68%)	94 (43,32%)	74 (34,10%)
Ik betaal mijn openstaande schulden op tijd.	102 (47,00%)	89 (41,01%)	23 (10,60%)	3 (1,38%)	0 (0,00%)
Ik maak notities van aankomende betalingen zodat ik sneller mijn schulden afbetaal.	12 (5,53%)	50 (23,04%)	54 (24,88%)	70 (32,26%)	31 (14,29%)
In de afgelopen 12 maanden was er een moment waarop ik niet genoeg geld had om rond te komen.	8 (3,69%)	18 (8,29%)	8 (3,69%)	62 (28,57%)	121 (55,76%)
Ik hou mijn persoonlijke financiële zaken nauwlettend in de gaten.	40 (18,43%)	109 (50,23%)	45 (20,74%)	21 (9,68%)	2 (0,92%)
Voordat ik iets koop, kijk ik altijd of ik het mij wel kan veroorloven.	42 (19,35%)	125 (57,60%)	25 (11,52%)	21 (9,68%)	4 (1,84%)
Ik zet financiële lange-termijndoelstellingen en doe er alles aan om die te bereiken.	20 (9,22%)	56 (25,81%)	54 (24,88%)	65 (29,95%)	22 (10,14%)
Als ik mijn geld wil laten renderen, zet ik het geld op een spaarrekening.	16 (7,37%)	57 (26,27%)	52 (23,96%)	55 (25,35%)	37 (17,05%)
Als ik mijn geld wil laten renderen, investeer ik mijn geld door middel van aandelen, obligaties of andere beleggingsinstrumenten.	33 (15,21%)	65 (29,95%)	39 (17,97%)	52 (23,96%)	28 (12,90%)

Tabel 11. Stellingen van het deel financieel gedrag

In tabel 11 worden alle verschillende stellingen van het deel van financieel gedrag omschreven. De stellingen waar de spreiding het grootst is worden hier toegelicht. Bij de andere stellingen die hier niet omschreven worden, vertoont de meerderheid van de respondenten goede financiële gedragingen en valt er weinig op te merken.

De eerste stelling waarbij een grote verspreiding van de resultaten zichtbaar is, is stelling vier. De vierde stelling gaat over het opmaken van notities van aankomende betalingen om zo sneller de schulden af te betalen. Slechts 28,57% van de respondenten vertoont het 'goede' financieel gedrag en maakt een notitie op voor aankomende betalingen. Dit percentage is lager dan de meerderheid want de meeste respondenten (32,9%) zijn het oneens met deze stelling. Het opstellen van notities voor aankomende betalingen is dus iets wat minder gedaan wordt door de respondenten. Dit is misschien verklaarbaar dankzij het losse leven van een student met weinig maandelijkse vaste betalingen. Een volwassen persoon kan meer geneigd zijn om notities op te stellen als hij veel maandelijkse lasten heeft.

Verder werd er bij de zevende stelling aan de respondenten gevraagd of ze voor hun aankopen eerst kijken of ze het wel kunnen veroorloven. Het merendeel van de respondenten, bijna 80%, is het eens of helemaal eens met deze stelling. Bijna 80% van de respondenten vertoont dus goed financieel gedrag. Daarnaast is ongeveer 12% het oneens of helemaal oneens met de stelling. Als bemerking kan hier geredeneerd worden dat deze respondenten misschien meer de neiging hebben om impulsief zaken aan te kopen. Er kunnen natuurlijk nog andere redenen zijn.

Vervolgens zijn de resultaten op de achtste stelling verrassend. De stelling gaat over het zetten van lange-termijndoelstellingen en er alles aan doen om die te bereiken. De resultaten zijn verdeeld, want 35% van de respondenten doet dit wel, ten opzichte van 40% van de respondenten die dit niet doen. De respondenten, die Vlaamse studenten zijn aan de Universiteit van Hasselt, hebben dus niet allemaal financiële doelen voor de toekomst. Precies zoals bij de eerste stelling zou hier een achterliggende reden kunnen zijn waarbij de studenten losser zijn en nog niet echt bezig zijn met de toekomst. Hier dient overigens ander onderzoek naar gevoerd te worden.

Tot slot volgen de laatste twee stellingen die nauw op elkaar lijken met een klein verschil. De resultaten bij deze twee stellingen zijn redelijk verdeeld. De negende stelling peilt naar de mate van beleggen bij de respondenten. Uit de resultaten blijkt dat iets minder dan de helft van de respondenten (ongeveer 45%) het geld niet op de spaarrekening zou zetten om het te laten renderen. Deze respondenten hebben dat slim gezien, omdat er natuurlijk andere mogelijkheden zijn die meer rendement opbrengen voor je vermogen. Ongeveer 35% van de respondenten denkt wel hun vermogen te laten renderen op een spaarrekening. Dit is natuurlijk geen fout antwoord want er is inderdaad rendement op een spaarrekening, maar dit is vele malen lager ten opzichte van andere beleggingsmethoden. Daarnaast zal dankzij de inflatie het geld uiteindelijk minder waard zijn. Verder ligt de laatste stelling in lijn met de vorige stelling, alleen wordt er nu gevraagd of de respondenten hun geld zouden laten renderen in de vorm van beleggingen. In dit geval is ongeveer 45% het eens of helemaal eens met de stelling. En ongeveer 35% is het oneens of helemaal oneens. De resultaten zijn dus mooi omgedraaid en ook hier geldt dezelfde uitleg als bij de vorige stelling. Om geld te laten renderen is sparen de minst aantrekkelijke optie.

Kortom, het merendeel van de respondenten geeft het goede antwoord op de meeste stellingen. Doch zijn er enkele stellingen waarbij de resultaten verdeeld waren of er iets opmerkelijk was. De twee stellingen die in dit deel het meeste opvallen, zijn diegene waarbij de respondenten moesten kiezen hoe ze hun geld willen laten renderen. De antwoorden bij deze stellingen waren bijna evenwichtig verdeeld tussen sparen en investeren. Hiervoor kunnen verschillende redenen zijn zoals een spaargewoonte, angst om te investeren enzovoort. Over het algemeen geen heel goede score, maar ook zeker niet slecht.

4.1.3 Vergelijking

Over het algemeen heeft de meerderheid van de respondenten de juiste antwoorden aangeduid op de verschillende stellingen en vragen van de delen van financiële kennis, attitude en gedrag. Doch zijn er enkele stellingen zoals die over digitale financiële geletterdheid of diegene over hoe geld te laten renderen, waarbij de antwoorden verdeeld zijn. Als alle gemiddelden van elk deel met elkaar worden opgeteld dan wordt er een totaal gemiddelde van 17,09\26 behaald (zie tabel 2, sectie 3.3). Herleid naar twintig is dit een score van 13,15\20 of 65,73%. Dit is over het algemeen geen heel goede score, maar zeker ook geen slechte. De gemiddelde financiële geletterdheid van de Vlaamse studenten aan de Universiteit van Hasselt is voldoende.

In vergelijking met de Vlaamse leerlingen doen de Vlaamse studenten van de Universiteit van Hasselt het dus niet beter. De Vlaamse leerlingen behaalden in 2015 een topscore op het deel van financiële geletterdheid die nu niet geëvenaard is. Hier kunnen natuurlijk verschillende redenen voor zijn, denk maar aan de opkomst van de digitale financiële geletterdheid of de studies waarin geen financiële educatie voorkomt, enzovoort.

Als conclusie presteren de Vlaamse studenten aan de UHasselt minder goed dan de Vlaamse leerlingen uit 2015. Verder dient er ook meer aandacht te worden besteed aan zaken zoals de digitale financiële geletterdheid en de voor-en nadelen van sparen of beleggen. Daarnaast zorgde vooral de lagere score op het financieel gedrag voor een daling van het algemene gemiddelde. De scores op financiële kennis en attitude lagen hoger.

4.2 Wat is de invloed van externe factoren op de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten in het hoger onderwijs, zoals afgeleid uit de enquêteresultaten, en hoe komen deze bevindingen overeen met bestaande literatuur?

Volgens de bestaande literatuur kunnen er verschillende externe factoren zijn die een invloed hebben op de financiële geletterdheid. Denk maar aan de financiële educatie, de gezinssituatie, cultuur enzovoort. Aan de hand van de resultaten uit de enquête kunnen eventuele gelijkenissen of verschillen met de literatuur waargenomen worden (Boggio et al., 2020; Hastings et al., 2013; Klapper & Lusardi, 2019; Lusardi & Mitchell, 2014; Xiao, 2016). Er wordt uitgegaan van een significantieniveau van 0,05 dus als de p-waarde kleiner is dan 0,05 dan is er een significant verschil.

4.2.1 Geslacht

Wat is uw geslacht?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Man	99	45,62	46,48	46,48
	Vrouw	110	50,69	51,64	98,12
	Niet-binair	3	1,38	1,41	99,53
	Ik zeg dat liever niet	1	,46	,47	100,00
	Total	213	98,16	100,00	
Missing	System	4	1,84		
Total		217	100,00		

Tabel 12.

Voor dit onderzoek hebben er meer vrouwen deelgenomen dan mannen. Zoals tabel 12 aangeeft, is het percentage vrouwen 51,64% en het percentage mannen 46,48%. De respondenten die een andere optie hebben aangeduid werden niet opgenomen in de analyse, aangezien het onderzoek uitsluitend gericht is op het verschil tussen mannen en vrouwen.

Tabel 13. Ranks (Mann-Whitney U)					Tabel 14. Test Statistics (Mann-Whitney U) ^a	
Geslacht		N	Mean Rank	Sum of Ranks	Totaalscore	
Financiële geletterdheid	,00	99	123,21	12198,00	Mann-Whitney U	3642,000
	1,00	110	88,61	9747,00	Wilcoxon W	9747,000
Total		209			Z	-4,145
					Asymp. Sig. (2-tailed)	<,001

a. Grouping Variable: Geslacht

Verder worden de resultaten van de Mann-Whitney U-test weergegeven in tabel 13 en 14. De test werd uitgevoerd om te bepalen of er al dan niet significante verschillen zijn in financiële geletterdheid tussen mannen en vrouwen. Uitgaande van een significantieniveau van 0,05 valt in tabel 14 op dat er een significant verschil is tussen mannen en vrouwen op vlak van financiële geletterdheid, omdat de p-waarde kleiner is dan 0,001. Daarnaast tonen de resultaten uit tabel 13 aan dat de gemiddelde score voor mannen hoger is dan de gemiddelde score voor vrouwen. Verder toont de U-waarde (3642,00) uit tabel 14 aan dat de financiële geletterdheid een stuk hoger ligt bij de mannelijke respondenten.

Deze resultaten komen dus niet overeen met de bevindingen uit de studie van Swiecka et al. (2020) waarin werd vastgesteld dat er geen significante verschillen optreden tussen mannelijke en vrouwelijke studenten. Daarnaast zijn er wel studies zoals die van Chen & Volpe (2002) en Boggio et al. (2020) die stellen dat er lichtelijke verschillen kunnen voorkomen. Om een duidelijk beeld te scheppen van waar de verschillen zich precies voordoen, is er ook een Mann-Whitney U-test uitgevoerd voor de drie componenten van financiële geletterdheid. De combinatie van deze drie componenten leidt immers tot de financiële geletterdheid score.

Tabel 15. Ranks (Mann-Whitney U)

	Geslacht	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Financiële kennis	,00	99	128,40	12712,00
	1,00	110	83,94	9233,00
	Total	209		
Financiële attitude	,00	99	111,75	11063,50
	1,00	110	98,92	10881,50
	Total	209		
Financieel gedrag	,00	99	114,99	11384,00
	1,00	110	96,01	10561,00
	Total	209		

Tabel 16. Test Statistics (Mann-Whitney U)^a

	Financiële kennis	Financiële attitude	Financieel gedrag
Mann-Whitney U	3128,000	4776,500	4456,000
Wilcoxon W	9233,000	10881,500	10561,000
Z	-5,419	-1,587	-2,291
Asymp. Sig. (2-tailed)	<,001	,112	,022

a. Grouping Variable: Geslacht

Tabel 15 en 16 tonen de Mann-Whitney U-test die is uitgevoerd op de drie componenten van financiële geletterdheid. Bij twee van de drie componenten, namelijk de financiële kennis en het financieel gedrag, zijn er significante verschillen tussen mannen en vrouwen. Deze verschillen zijn zichtbaar in tabel 16. In tabel 16 hebben beide componenten namelijk een p-waarde die lager is dan 0,05 (<0,001 en 0,022). Daarnaast is er bij beide componenten een hoge U-waarde, wat betekent dat de gemiddelde score van de mannen voor financiële kennis en gedrag hoger ligt dan de gemiddelde score van de vrouwen. Deze resultaten zijn misschien te danken aan een meer mannelijke associatie met financiën zoals de studie van Boggio et al. (2020) aangeeft. Verder kunnen deze resultaten ook te wijten zijn aan het mindere zelfvertrouwen bij vrouwen, want volgens de studies van Botazzi & Lusardi (2021) en Fisch et al. (2019) hebben vrouwen minder zelfvertrouwen en zijn ze ook kwetsbaarder met betrekking tot financiële aangelegenheden wat kan bijdragen tot ongelijkheden. Verder toont tabel 16 ook aan dat er geen significant verschil bij de financiële attitude van mannen en vrouwen, omdat de p-waarde groter is dan 0,05 (0,112).

Kortom, er is dus wel degelijk een significant verschil tussen de financiële geletterdheid van mannelijke en vrouwelijke studenten aan de Universiteit van Hasselt. De mannelijke studenten scoren gemiddeld hoger op financiële kennis en financieel gedrag. Verder zijn de gemiddelde scores van de financiële attitude ongeveer gelijk tussen de mannen en vrouwen. De bevindingen komen niet overeen met de literatuur, al zijn er studies zoals die van Chen & Volpe (2020) die opmerkten dat er factoren konden zijn die zorgden voor lichtelijke verschillen in de resultaten. In dit geval is er wel een groot verschil in financiële geletterdheid, zoals de t-waarde uit tabel 13 aangeeft. De resultaten bevestigen hypothese 1 dus niet want er is wel degelijk een verschil in financiële geletterdheid afhankelijk van het geslacht.

4.2.2 Gezinssituatie

4.2.2.1 sociaaleconomische status

Tabel 17. Hoe is de financiële situatie bij uw thuis, wat is het totale jaarlijkse netto-inkomen van uw huishouden?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Minder dan €20.000	2	,92	,97	,97
	€20.000 - €40.000	24	11,06	11,65	12,62
	€40.000 - €60.000	42	19,35	20,39	33,01
	€60.000 - €80.000	35	16,13	16,99	50,00
	Meer dan €80.000	26	11,98	12,62	62,62
	Zeg ik liever niet	77	35,48	37,38	100,00
	Total	206	94,93	100,00	
Missing	System	11	5,07		
Total		217	100,00		

In tabel 17 staat het totale aantal respondenten per inkomensklasse. De respondenten zijn mooi verdeeld over verschillende inkomensklassen. Verder heeft 37,38% van de respondenten deze vraag niet beantwoord. Aan de hand van de Kruskal-Wallis test wordt er bepaald of de sociaaleconomische status al dan niet een invloed heeft op de financiële geletterdheid.

Tabel 18. Ranks (Kruskal-Wallis)

	Sociaaleconomischestatus	N	Mean Rank
Financiële geletterdheid	1,00	2	57,50
	2,00	24	57,44
	3,00	42	63,42
	4,00	35	77,26
	5,00	26	58,62
Total		129	

Tabel 19. Test Statistics (Kruskal-Wallis)^{a,b}

	Totaalscore
Kruskal-Wallis H	5,700
df	4
Asymp. Sig.	,223

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable:
Sociaaleconomischestatus

Uit bovenstaande tabellen blijkt dat de sociaaleconomische status geen significant effect heeft op de financiële geletterdheid. De p-waarde (0,223) is namelijk groter dan het significantieniveau van 0,05. Er is dus onvoldoende bewijs om aan te tonen dat er een statistisch significant verschil is tussen de verschillende inkomensklassen of sociaaleconomische statussen. Daarnaast liggen de gemiddelden uit tabel 18 relatief dicht bij elkaar wat ook aantoont dat er geen grote verschillen zijn.

Tabel 20. Ranks (Kruskal-Wallis)

	Sociaaleconomische-status	N	Mean Rank
Financiële kennis	1,00	2	38,25
	2,00	24	52,75
	3,00	42	68,01
	4,00	35	74,93
	5,00	26	60,13
Total		129	
Financiële attitude	1,00	2	49,25
	2,00	24	53,94
	3,00	42	71,21
	4,00	35	70,54
	5,00	26	58,92
Total		129	
Financieel gedrag	1,00	2	73,75
	2,00	24	66,71
	3,00	42	55,39
	4,00	35	75,64
	5,00	26	63,94
Total		129	

Tabel 21. Test Statistics (Kruskal-Wallis)^{a,b}

	Financiële kennis	Financiële attitude	Financieel gedrag
Kruskal-Wallis H	7,040	5,431	5,928
df	4	4	4
Asymp. Sig.	,134	,246	,205

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Sociaaleconomischestatus

Tabel 20 en 21 geven de resultaten van de Kruskal-Wallis test op de drie componenten van financiële geletterdheid weer. Het valt op dat er bij geen enkele component van financiële geletterdheid een significant verschil wordt weergegeven op basis van de sociaaleconomische status. De p-waarden, die zichtbaar zijn in tabel 21, zijn alle drie groter dan het significantieniveau van 0,05. De financiële geletterdheid wordt in dit onderzoek dus niet beïnvloed door de sociaaleconomische status, wat verrassend is in vergelijking met de bevindingen uit andere literaire studies. In de literatuur wordt bijvoorbeeld in een recent onderzoek van Botazzi & Lusardi (2021) aangetoond dat de sociaaleconomische status van een familie een grote invloed heeft op de financiële kennis van het individu. Daarnaast toont ook een studie van de Federal Reserve Bank of New York (2016) aan dat mensen met een hoger inkomen een beter begrip van financiële concepten zoals inflatie, rente en beleggen hebben. Afgeleid van de gemiddelden uit tabel 20 blijkt dit dus niet het geval te zijn, omdat de gemiddelden niet ver van elkaar verspreid liggen.

Concluderend wordt vastgesteld dat de resultaten uit bovenstaande tabellen niet volledig overeenkomen met de bevindingen uit de literatuur. Zo is de financiële geletterdheid niet significant beïnvloed door de sociaaleconomische status van de respondenten. Hypothese 2 die stelt dat de financiële geletterdheid beïnvloed wordt door de sociaaleconomische status dient dus verworpen te worden, omdat er onvoldoende bewijs is om dit aan te duiden.

4.2.2.2 Thuistaal

Tabel 22. Welke taal (of talen) spreekt u thuis?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nederlands	194	89,40	92,82	92,82
	Frans	3	1,38	1,44	94,26
	Duits	1	,46	,48	94,74
	Andere	11	5,07	5,26	100,00
	Total	209	96,31	100,00	
Missing	System	8	3,69		
Total		217	100,00		

In tabel 22 wordt de verdeling van de respondenten weergegeven op basis van de taal die zij thuis spreken. De enquête is afgenomen bij alle Nederlandstalige opleidingen van de UHasselt. Het is dus normaal dat de meerderheid van de respondenten thuis Nederlands spreekt. Toch spreekt 7,18% van de studenten een andere taal bij hun thuis. In de literatuur tonen onderzoeken, zoals die van Van Camp et al. (2014), aan dat personen die thuis een andere taal spreken dan de standaardtaal een lagere mate van financiële geletterdheid vertonen. Deze lage mate van financiële geletterdheid wordt vooral veroorzaakt doordat het voor hen moeilijker is om de financiële begrippen te begrijpen.

Tabel 23. Ranks (Mann-Whitney U)

	Taal	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Financiële geletterdheid	,00	194	106,01	20566,00
	1,00	15	91,93	1379,00
Total		209		

Tabel 24. Test Statistics (Mann-Whitney U)^a

	Totaalscore
Mann-Whitney U	1259,000
Wilcoxon W	1379,000
Z	-,872
Asymp. Sig. (2-tailed)	,383

a. Grouping Variable: Taal

Uit tabel 23 en 24 valt af te leiden dat er geen significant verschil is in financiële geletterdheid op basis van de taal die de respondenten bij hun thuis spreken. De p-waarde is namelijk 0,383 wat groter is dan het significantieniveau van 0,05. Dit wil zeggen dat het resultaat uit tabel 24 niet overeenkomt met de bevinding uit de studie van Van Camp et al. (2014). Tabel 25 hieronder geeft meer verduidelijking over de drie componenten van financiële geletterdheid.

Tabel 25. Ranks (Mann-Whitney U)

	Taal	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Financiële kennis	,00	194	106,04	20571,00
	1,00	15	91,60	1374,00
	Total	209		
Financiële attitude	,00	194	105,94	20552,50
	1,00	15	92,83	1392,50
	Total	209		
Financieel gedrag	,00	194	105,93	20549,50
	1,00	15	93,03	1395,50
	Total	209		

Tabel 26. Test Statistics (Mann-Whitney U)^a

	Financiële kennis	Financiële attitude	Financieel gedrag
Mann-Whitney U	1254,000	1272,500	1275,500
Wilcoxon W	1374,000	1392,500	1395,500
Z	-,908	-,838	-,805
Asymp. Sig. (2-tailed)	,364	,402	,421

a. Grouping Variable: Taal

Tabel 25 en 26 bevestigen wat er voorheen al werd vastgesteld in tabel 23 en 24, namelijk dat de taal die de respondenten thuis spreken geen invloed heeft op de mate van financiële geletterdheid. Bij alle componenten van financiële geletterdheid is er geen een die een significant verschil weerspiegelt. De p-waarde uit tabel 26 is bij elke component veel groter dan het significantieniveau van 0,05. Daarnaast tonen de lagere U-waarden ook aan dat de effecten klein zijn tussen het Nederlands en de andere talen.

Er zijn dus geen significante verschillen te merken in financiële geletterdheid en dit spreekt de studies van onder andere Van Camp et al. (2014) en OECD (2016) tegen. In die laatste studie werd vastgesteld dat studenten die bij hun thuis een andere taal spreken, minder goed presteren op financiële geletterdheid testen (OECD, 2016). Bij dit onderzoek is er geen mindere prestatie op de financiële geletterdheid test voor respondenten die thuis een andere taal spreken dan het Nederlands. Hypothese 3 dient daarom ook verworpen te worden, omdat er in dit onderzoek geen bewijs is dat de financiële geletterdheid beïnvloed wordt door de taal die respondenten bij hun thuis spreken.

4.2.2.3 Financiële socialisatie

Tabel 27. Ranks (Mann-Whitney U)

	Financiële socialisatie	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Financiële geletterdheid	,00	193	102,05	19696,50
	1,00	16	140,53	2248,50
	Total	209		

Tabel 28. Test Statistics (Mann-Whitney U)^a

	Totaalscore
Mann-Whitney U	975,500
Wilcoxon W	19696,500
Z	-,454
Asymp. Sig. (2-tailed)	,644

a. Grouping Variable:
Financiëlesocialisatie

Tabel 27 en 28 tonen de resultaten van de Mann-Whitney U-test waarbij het verschil werd onderzocht tussen de respondenten die financiële invloeden hebben ontvangen van hun ouders en de respondenten bij wie de financiële invloeden van iemand anders kwamen dan de ouders. Uit tabel 28 blijkt dat er een significant verschil is tussen beide groepen, omdat de p-waarde (0,014) kleiner is dan 0,05. Volgens de 'Mean Rank' in tabel 26 scoorden de respondenten die meer financiële

invloeden kregen van hun ouders, gemiddeld lager op financiële geletterdheid. Dit wil zeggen dat de respondenten die financiële invloeden kregen van partners, vrienden, enzovoort een hogere mate van financiële geletterdheid vertonen.

Bovenstaande resultaten komen niet overeen met de bevindingen van de literatuur. Zo wordt in de studie van van Botazzi & Lusardi (2021) beweerd dat de financiële geletterdheid score toeneemt voor zowel jongens als meisjes indien er financiële onderwerpen worden besproken met de ouders. De resultaten uit tabel 27 en 28 liggen dus niet in lijn met de bevindingen uit de studie van Botazzi & Lusardi (2021).

Tabel 29. Ranks (Mann-Whitney U)

	Financiële socialisatie	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Financiële kennis	,00	193	102,60	19801,00
	1,00	16	134,00	2144,00
	Total	209		
Financiële attitude	,00	193	103,62	19998,00
	1,00	16	121,69	1947,00
	Total	209		
Financieel gedrag	,00	193	102,53	19787,50
	1,00	16	134,84	2157,50
	Total	209		

Tabel 30. Test Statistics (Mann-Whitney U)^a

	Financiële kennis	Financiële attitude	Financieel gedrag
Mann-Whitney U	1080,000	1277,000	1066,500
Wilcoxon W	19801,000	19998,000	19787,500
Z	-2,035	-1,190	-2,078
Asymp. Sig. (2-tailed)	,042	,234	,038

a. Grouping Variable: Financiële socialisatie

Verder worden de drie componenten van financiële geletterdheid in tabel 29 en 30 omschreven. In de vorige alinea werd al vastgesteld dat er een significant verschil is in financiële geletterdheid tussen beide groepen en in tabel 29 en 30 wordt daar dieper op ingegaan. Zo blijkt uit tabel 30 dat er significante verschillen zijn bij twee componenten van financiële geletterdheid, namelijk de financiële kennis en het financieel gedrag. Uit tabel 29 blijkt dat de gemiddelde scores voor de groep respondenten die financiële invloeden ontvangen hebben van andere personen hoger liggen voor financiële kennis en gedrag. Dit zijn juist zoals in de vorige alinea verrassende resultaten aangezien een eerdere studie van Zhu et al. (2021) aantoont dat financiële educatie door ouders een positieve invloed heeft op het financieel gedrag van de kinderen.

Kortom, de financiële socialisatie die de respondenten hebben ontvangen heeft zijn invloed op de financiële geletterdheid. De respondenten waarvan de ouders voornamelijk financiële invloeden hebben gegeven, behalen een lagere score op de financiële geletterdheid. Daarnaast zijn die financiële invloeden voornamelijk merkbaar bij het financieel gedrag en kennis van de respondenten, want daar is een statistisch significant verschil merkbaar tussen de groepen. De resultaten van dit onderzoek zijn dus niet in lijn met de eerdere bevindingen uit de literatuur. Hypothese 4 is niet correct en dient verworpen te worden, want de financiële socialisatie door ouders is minder effectief dan voorspeld op de mate van financiële geletterdheid.

4.2.4 Financiële educatie

Verschillende studies hebben de effectiviteit van financiële educatie in twijfel getrokken en suggereren dat andere factoren, zoals ervaring, een rol spelen bij het verbeteren van financiële geletterdheid (Mandell 2008; Dvorak & Hanley 2010; Robert J. Shiller, 2013). Verder wordt in de studie van Peeters et al. (2018) de effectiviteit van traditionele financiële educatie, zoals middelbare schoolcursussen en seminars, in twijfel getrokken en wordt er gepleit voor alternatieve onderwijsinstrumenten. Volgens de studie kan de financiële geletterdheid wel verbeteren door middel van financiële educatie, maar dan moet die educatie op een andere manier gegeven worden. Hun onderzoek van de afgelopen jaren benadrukt specifieke financiële situatierichte begeleiding en groepsgericht onderwijs om de deelnemers te motiveren (Peeters et al., 2018).

Tabel 31. Ranks (Mann-Whitney U)					Tabel 32. Test Statistics (Mann-Whitney U)^a	
	Financiële educatie	N	Mean Rank	Sum of Ranks		Totaalscore
Financiële geletterdheid	,00	74	131,26	9713,50	Mann-Whitney U	3273,500
	1,00	138	93,22	12864,50	Wilcoxon W	12864,500
	Total	212			Z	-4,319
					Asymp. Sig. (2-tailed)	<,001

a. Grouping Variable: Financiëleeducatie

Tabel 31 en 32 tonen de resultaten van de Mann-Whitney U-test, waarbij de opleidingen met financiële educatie (economische opleidingen) vergeleken werden met de opleidingen zonder financiële educatie. Tabel 32 toont aan dat er een significant verschil is tussen de economische en de andere opleidingen aan de UHasselt. De p-waarde van de test is namelijk kleiner dan 0,001, wat onder de waarde van 0,05 ligt. Daarnaast halen de opleidingen met financiële educatie een hogere gemiddelde score dan de opleidingen zonder financiële educatie. Dat is af te leiden uit tabel 31, waar de gemiddelde scores weergegeven zijn onder de term 'Mean Rank'. Bovendien is de U-waarde uit tabel 32 ook aan de hoge kant, wat wil zeggen dat financiële educatie in de opleiding een groot effect heeft op de mate van financiële geletterdheid. Een studie van Le Fur & Outreville (2021) toonde aan dat studenten die geen financiële educatie kregen in hun opleiding een lagere mate van financiële geletterdheid vertoonden. Die bevinding komt perfect overeen met hetgeen wat in tabel 31 en 32 wordt aangetoond.

Tabel 33. Ranks (Mann-Whitney U)					Tabel 34. Test Statistics (Mann-Whitney U)^a			
	Financiële educatie	N	Mean Rank	Sum of Ranks		Financiële kennis	Financiële attitude	Financiële gedrag
Financiële kennis	,00	74	136,34	10089,50	Mann-Whitney U	2897,500	4319,000	3932,000
	1,00	138	90,50	12488,50	Wilcoxon W	12488,500	13910,000	13523,000
	Total	212			Z	-5,289	-1,915	-2,789
Financiële attitude	,00	74	117,14	8668,00	Asymp. Sig. (2-tailed)	<,001	,056	,005
	1,00	138	100,80	13910,00				
	Total	212						
Financieel gedrag	,00	74	122,36	9055,00				
	1,00	138	97,99	13523,00				
	Total	212						

a. Grouping Variable: Financiëleeducatie

In tabel 33 en 34 wordt er weer een onderscheid gemaakt tussen de drie componenten van financiële geletterdheid. De resultaten uit tabel 33 en 34 liggen in lijn met de bevindingen uit de studie van Amagir et al. (2020) en Chen & Volpe (1998). De studie toont aan dat studenten die financiële

educatie in hun opleiding krijgen, hogere scores behalen op financiële kennis testen dan studenten die geen financiële educatie ontvangen. In tabel 34 is de p-waarde voor financiële kennis kleiner dan 0,05. De respondenten die financiële educatie ontvangen, halen een betere score voor financiële kennis. Daarnaast is dat ook duidelijk zichtbaar in tabel 33 waar de 'Mean Rank' tussen beide groepen enorm verschilt in vergelijking met de andere componenten van financiële geletterdheid. Verder is er in tabel 34 ook een significant verschil merkbaar bij het financieel gedrag, want de p-waarde bedraagt 0,005 en dat is veel lager dan het significantieniveau van 0,05. Alleen bij de financiële attitude is er geen significant verschil vastgesteld, al scheelt dat niet veel aangezien de p-waarde maar 0,006 boven het significantieniveau ligt.

De bevindingen uit de literatuur van bijvoorbeeld Amagir et al. (2020) komen dus overeen met de resultaten uit dit onderzoek. De economische opleidingen presteren naar verwachting goed en de opleidingen zonder financiële educatie scoren significant lager. De resultaten kunnen gelinkt worden aan de studies van bijvoorbeeld Peeters et al. (2018) die stellen dat er meer behoefte is aan goede financiële educatie. Met de resultaten van dit onderzoek kan er gesuggereerd worden dat er in de opleidingen aan de UHasselt zonder financiële educatie toch meer aandacht dient te gaan naar financiële educatie. Een hogere mate van financiële geletterdheid leidt uiteindelijk tot een beter financieel welzijn. Hypothese 5 klopt in dit geval zeker en vast.

4.3 In welke mate is er een significant verschil in financiële geletterdheid tussen verschillende studiejaar binnen het hoger onderwijs in Vlaanderen, gebaseerd op de verkregen enquêteresultaten?

Financiële educatie is een cruciaal onderdeel geworden van onderwijsprogramma's wereldwijd, voornamelijk vanwege de groeiende erkenning van het belang van financiële geletterdheid in het dagelijks leven. Zoals ik in het vorige deel al aanhaalde zijn er verschillende studies die het belang van financiële educatie benadrukken. Eén opvallende studie in dit veld werd uitgevoerd door Jorgensen (2010), gericht op de ontwikkeling van financiële kennis bij bachelor- en masterstudenten. Deze studie bracht aan het licht dat er een geleidelijke toename van financiële kennis is gedurende de academische reis van studenten.

Jorgensen's onderzoek onthulde dat financiële kennis gestaag toenam naarmate studenten zich door verschillende studiejaar bewogen, met aanzienlijke vooruitgang van eerstejaars tot aan masterstudenten. Daarnaast heeft Bottazzi & Lusardi (2021) ook bijgedragen aan het begrip van financiële geletterdheid door te constateren dat oudere studenten doorgaans meer financiële kennis hebben. Daarnaast presteren studenten die een jaar overdoen, en dus academisch zwakker zijn, slechter op vlak van financiële kennis. Ook de Jump\$tart Coalition kwam met een soortgelijke bevinding. Zij stelde vast dat er een toename was van het niveau van financiële geletterdheid bij universiteitsstudenten in de loop der jaren.

Tabel 35. In welk studiejaar zit u?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Eerste bachelor	69	31,80	32,70	32,70
	Tweede bachelor	36	16,59	17,06	49,76
	Derde bachelor	46	21,20	21,80	71,56
	Eerste master	44	20,28	20,85	92,42
	Tweede master	16	7,37	7,58	100,00
	Total	211	97,24	100,00	
Missing	System	6	2,76		
Total		217	100,00		

Tabel 35 toont de verdeling van de respondenten op basis van de opleiding die ze volgen. Over het algemeen zijn de respondenten mooi verdeeld met een iets hoger aantal respondenten uit de eerste bachelor. Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden wordt er een vergelijking gemaakt tussen de respondenten uit de eerste bachelor en de respondenten uit de eerste en tweede master. De eerste en tweede master worden gecombineerd aangezien er opleidingen aan de UHasselt gegeven worden die slechts één master-jaar hebben (bijvoorbeeld Handelswetenschappen).

Tabel 36. Ranks (Mann-Whitney U)				
	Opleidingsjaar	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Financiële geletterdheid	,00	69	52,83	3645,00
	1,00	60	79,00	4740,00
Total		129		

Tabel 37. Test Statistics (Mann-Whitney U)^a

	Totaalscore
Mann-Whitney U	1230,000
Wilcoxon W	3645,000
Z	-3,983
Asymp. Sig. (2-tailed)	<,001

a. Grouping Variable:
Opleidingsjaar

Tabel 36 en 37 weergeven de Mann-Whitney U-test om te achterhalen of het opleidingsjaar zorgt voor verschillen in financiële geletterdheid. De p-waarde uit tabel 37 geeft aan dat er een significant verschil is tussen de opleidingsjaren, omdat de p-waarde kleiner is dan 0,05. Daarnaast is de 'Mean Rank' uit tabel 36 ook een stuk hoger voor waarde '1', wat de respondenten zijn die in hun master zitten. De mate van financiële geletterdheid is dus groter voor respondenten die in hun master zitten in tegenstelling tot de respondenten uit de eerste bachelor.

Tabel 38. Ranks (Mann-Whitney U)				
	Opleidingsjaar	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Financiële kennis	,00	69	56,70	3912,50
	1,00	60	74,54	4472,50
Total		129		
Financiële attitude	,00	69	60,01	4140,50
	1,00	60	70,74	4244,50
Total		129		
Financieel gedrag	,00	69	51,66	3564,50
	1,00	60	80,34	4820,50
Total		129		

Tabel 39. Test Statistics (Mann-Whitney U)^a

	Financiële kennis	Financiële attitude	Financieel gedrag
Mann-Whitney U	1497,500	1725,500	1149,500
Wilcoxon W	3912,500	4140,500	3564,500
Z	-2,760	-1,682	-4,400
Asymp. Sig. (2-tailed)	,006	,093	<,001

a. Grouping Variable: Opleidingsjaar

Verder worden tabel 38 en 39 opgemaakt om te analyseren of de bevindingen van Jorgensen (2010) en Botazzi & Lusardi (2021) overeenkomen met de resultaten uit dit onderzoek. In beide studies wordt namelijk aangehaald dat er bij de opleidingsjaren voornamelijk een verschil is in financiële kennis. Tabel 39 bevestigt die bevindingen, want de p-waarde is veel lager dan het significantieniveau. Dit betekent dat er significant verschil is in financiële kennis tussen de eerste bachelor en de masterjaren. In tabel 38 zijn die verschillen duidelijker zichtbaar, want er is een relatief groot verschil tussen 'Mean Rank' van de eerste bachelor en die van de masterjaren. Daarnaast is er ook nog een groot significant verschil bij het financieel gedrag van beide groepen. De respondenten in hun masterjaar vertonen een veel beter financieel gedrag in vergelijking met de respondenten uit de eerste bachelor.

Kortom, uit dit onderzoek blijkt dat er een statistisch significant verschil is tussen de eerste bachelor en de masters in termen van financiële geletterdheid. De resultaten bevestigen eveneens de bevindingen van eerdere studies, die aantonen dat er voornamelijk verschillen zijn in financiële kennis (Botazzi & Lusardi, 2021; Jorgensen, 2010). Verder dient Hypothese 6, en tevens ook de laatste hypothese, niet verworpen te worden. Het opleidingsjaar waarin de respondent zich bevindt, heeft daadwerkelijk een impact op de mate van financiële geletterdheid.

5 Conclusie en discussie

5.1 Conclusie

De eerste deelvraag van het empirisch onderzoek had tot doel een vergelijking te maken tussen de huidige financiële geletterdheid van Vlaamse studenten aan de Universiteit van Hasselt en de eerdere PISA-resultaten van vijftienjarige leerlingen uit 2015. De vergelijking tussen de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten aan de Universiteit Hasselt en de PISA-resultaten van Vlaamse 15-jarigen uit 2015 toont enkele opvallende verschillen en overeenkomsten. In 2015 behaalden Vlaamse leerlingen een uitstekende score in financiële geletterdheid, met een tweede plaats wereldwijd en een aanzienlijk hoger percentage van topprestaties vergeleken met het OESO-gemiddelde. Slechts 12% van deze leerlingen haalde het basisniveau niet, wat significant beter was dan het gemiddelde van 22% in andere OESO-landen. In contrast hiermee scoren de huidige Vlaamse studenten aan de UHasselt weliswaar hoog op het gebied van financiële kennis en attitude, met een gemiddelde score van 7,29 op 10 en 4,07 op 6, maar vertonen zij verschillende financiële gedragingen die niet optimaal zijn. De gemiddelde financiële geletterdheid van de UHasselt-studenten, herleid naar een score van 20, bedraagt 13,15 (65,73%), wat als voldoende kan worden beschouwd. Desalniettemin presteren de Vlaamse studenten aan de UHasselt minder goed dan de Vlaamse leerlingen uit 2015. Dit verschil kan deels verklaard worden door de toenemende complexiteit en het belang van digitale financiële geletterdheid, en het ontbreken van financiële educatie in sommige studierichtingen.

Verder had de volgende deelvraag als doel de invloed van externe factoren op de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten in het hoger onderwijs te onderzoeken en deze bevindingen te vergelijken met bestaande literatuur. Aan de hand van een enquête onder studenten van de Universiteit Hasselt werden verschillende externe factoren onderzocht, waaronder geslacht, sociaaleconomische status, thuistaal, financiële socialisatie en financiële educatie.

De analyse tussen geslacht en de mate van financiële geletterdheid toont aan dat er significante verschillen bestaan tussen mannen en vrouwen. Mannen scoorden gemiddeld hoger op zowel financiële kennis als financieel gedrag, terwijl er geen significant verschil was in financiële attitude. Deze bevindingen zijn tegenstrijdig met de studie van Swiecka et al. (2020), die geen verschillen vond tussen mannelijke en vrouwelijke studenten, maar ondersteunen de bevindingen van Chen & Volpe (2002) en Boggio et al. (2020), die lichte verschillen opmerkten. Het verschil kan mogelijk verklaard worden door een meer mannelijke associatie met financiën en lager zelfvertrouwen bij vrouwen (Botazzi & Lusardi, 2021; Fisch et al., 2019).

Daarnaast bleek de sociaaleconomische status geen significante invloed te hebben op de financiële geletterdheid van de studenten. Dit is verrassend aangezien eerdere studies, zoals die van Botazzi & Lusardi (2021) en de Federal Reserve Bank of New York (2016), aantonen dat een hogere sociaaleconomische status vaak leidt tot betere financiële kennis. De bevindingen van dit onderzoek wijzen echter uit dat de financiële geletterdheid van studenten niet significant verschilt tussen verschillende inkomensklassen, wat hypothese 2 verworpt.

Verder wees het onderzoek uit dat de thuistaal geen significante invloed had op de financiële geletterdheid van de studenten. Dit is in tegenstelling tot studies zoals Van Camp et al. (2014) en OECD (2016), die stellen dat studenten die thuis een andere taal spreken dan de standaardtaal, doorgaans slechter scoren op financiële geletterdheid testen. Deze resultaten verwerpen hypothese 3.

Bij de beïnvloedende factor financiële socialisatie werd er wel een significant verschil gevonden in financiële geletterdheid tussen studenten die financiële invloeden van hun ouders kregen en die deze invloeden van anderen ontvingen. Wat wel opmerkelijk is, is dat studenten die financiële invloeden van andere mensen dan hun ouders ontvingen, hoger scoorden op financiële kennis en financieel gedrag. Dit staat in contrast met de literatuur, zoals de studie van Bottazzi & Lusardi (2021) die stelt dat financiële educatie door ouders een positieve invloed heeft. Hierdoor wordt hypothese 4 verworpen.

Ten laatste is er nog de factor omtrent de financiële educatie. Uit het onderzoek werd een significant positief effect gevonden van financiële educatie op de financiële geletterdheid van studenten. Studenten die economische opleidingen volgden, scoorden hoger op zowel financiële kennis als financieel gedrag, wat overeenkomt met de bevindingen van Le Fur & Outreville (2021) en Amagir et al. (2020). Dit bevestigt hypothese 5 en ondersteunt het belang van financiële educatie in het curriculum van niet-economische opleidingen, zoals voorgesteld door Peeters et al. (2018).

De laatste onderzoeksvraag is gericht op de vraag in hoeverre er een significant verschil is in financiële geletterdheid tussen verschillende studiejaren binnen het hoger onderwijs in Vlaanderen, gebaseerd op de verkregen enquêteresultaten. De bevindingen tonen aan dat het studieniveau een belangrijke factor is in de financiële geletterdheid van studenten, waarbij significante verschillen zijn waargenomen tussen studenten in hun eerste bachelor en degenen in hun masterjaren. Het onderzoek heeft aangetoond dat studenten in hun masterjaren significant hoger scoren op financiële geletterdheid dan studenten in hun eerste bachelor. Deze resultaten komen overeen met de bevindingen van Jorgensen (2010) en Bottazzi & Lusardi (2021), die ook een toename in financiële kennis observeerden naarmate studenten verder gevorderd zijn in hun studies. Volgens Jorgensen neemt de financiële kennis gestaag toe van de eerstejaars tot aan masterstudenten, wat ook door dit onderzoek wordt bevestigd. De masterstudenten hebben namelijk een veel betere financiële kennis en vertonen beter financieel gedrag vergeleken met eerstejaars bachelorstudenten. Hypothese 6, die stelt dat het opleidingsjaar een impact heeft op de mate van financiële geletterdheid, wordt hierdoor bevestigd.

Bovenstaande bevindingen worden gebruikt om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden. De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt: "Wat is de actuele stand van financiële geletterdheid onder Vlaamse studenten, en in welke mate dragen verschillende factoren bij aan het niveau van financiële geletterdheid?" Wel het is moeilijk om een algemene conclusie te trekken voor alle Vlaamse studenten uit het hoger onderwijs. Wat wel bevestigd kan worden is dat de financiële geletterdheid van de Vlaamse studenten aan de Universiteit van Hasselt niet uitstekend is. Een gemiddeld percentage van 65,73% is namelijk niet een percentage om heel trots op te zijn. Kortom, er is zeker ruimte voor verbetering. Verder zijn er wel degelijk factoren die een invloed hebben op de mate van financiële geletterdheid, maar de bevindingen uit de literatuur komen niet altijd overeen met de

resultaten van dit onderzoek. Toch toont het aan dat de mate van financiële geletterdheid beïnvloedbaar is door externen factoren die niet gerelateerd moeten zijn aan financiële aspecten.

5.2 Discussie

De resultaten van het onderzoek onder Vlaamse studenten aan de Universiteit Hasselt bieden een gedetailleerd inzicht in de mate van financiële geletterdheid. Hoewel de algemene financiële geletterdheid van de Vlaamse studenten aan de UHasselt voldoende blijkt te zijn, is er een kloof met de PISA-resultaten van Vlaamse 15-jarige leerlingen uit 2015. Waar de Vlaamse leerlingen in 2015 een topscore haalden op vlak van financiële geletterdheid, doen de UHasselt-studenten het minder goed. Deze bevindingen tonen een dalende mate van financiële geletterdheid aan, wat verklaringen en implicaties vereist.

Een opvallend positieve bevinding is dat de UHasselt-studenten over het algemeen een hoge financiële kennis hebben. Dit resultaat is tegenstrijdig met eerdere studies van Beal & Delpachitra (2003) en Klapper & Lusardi (2019), die een lage financiële kennis bij jongeren rapporteerden. Dit verschil kan wijzen op een verbetering in financiële kennis onder Vlaamse studenten, wat een goed teken is. Desondanks vertonen de studenten een lage mate van digitale financiële kennis, wat een probleem is dankzij de toenemende digitalisering van financiële diensten. De digitale kennis verdient meer aandacht in het onderwijsprogramma, aangezien digitale financiële vaardigheden essentieel zijn in de moderne/toekomstige financiële wereld.

Wat betreft de financiële attitude, scoren ook hier de UHasselt-studenten goed. De meerderheid van de respondenten toont een verantwoorde houding ten opzichte van geldbeheer, wat positief is. Echter, een relatief grote groep studenten toont weinig interesse in actief geldbeheer en beleggen, wat suggereert dat er een gebrek aan bewustzijn bestaat over het belang van vroegtijdig investeren voor lange termijn financiële stabiliteit. Dit resultaat kan wijzen op een gebrek aan educatie over het belang van beleggen en actief financieel management.

Daarnaast blijkt financieel gedrag de zwakste component van de drie te zijn, met grote spreiding in de resultaten. Een aanzienlijk deel van de studenten (28,11%) beantwoordt minder dan de helft van de vragen correct, wat wijst op inconsistente financiële beslissingen. Dit kan mogelijk verklaard worden door de levensfase van de studenten, die mogelijk nog niet sterk gefocust zijn op hun financiële toekomst. Bovendien toont de bijna gelijke verdeling van studenten die kiezen voor sparen of investeren suggereert een gebrek aan kennis of vertrouwen in investeringsmogelijkheden.

Verder tonen de resultaten over de invloed van externe factoren op de financiële geletterdheid een complex en soms tegenstrijdig beeld met bestaande studies. Geslacht blijkt een significante factor te zijn, waarbij mannelijke studenten gemiddeld hoger scoren dan vrouwelijke studenten, vooral op het gebied van financiële kennis en gedrag. Dit bevestigt eerdere studies zoals die van Chen & Volpe (2002) en Boggio et al. (2020), en kan mogelijk verklaard worden door het hogere zelfvertrouwen van mannen met betrekking tot financiële aangelegenheden.

Interessant is dat de sociaaleconomische status van het gezin (huishouden) geen significante invloed heeft op de financiële geletterdheid, wat afwijkt van eerdere bevindingen van Bottazzi & Lusardi (2021). Ook de thuistaal blijkt geen significante factor, wat suggereert dat taalbarrières goed worden overbrugd binnen het Vlaamse onderwijssysteem.

Verder leidt de financiële socialisatie door ouders ook niet tot een significant verschil, in tegenstelling tot wat eerdere studies suggereren (Zhu et al., 2021). In verdere onderzoeken dient men te onderzoeken welke vormen van financiële socialisatie het meest invloed hebben op de mate van financiële geletterdheid. De afwezigheid van significante effecten van ouderlijke financiële socialisatie suggereert dat bredere sociale invloeden mogelijk belangrijker zijn dan voorheen gedacht.

De analyse van de verschillende opleidingsjaren toont aan dat er significante verschillen zijn in financiële geletterdheid tussen studenten in hun eerste bachelor en de masterstudenten. Masterstudenten scoren hoger, wat overeenkomt met de bevindingen van studies van Jorgensen (2010) en Bottazzi & Lusardi (2021), die een geleidelijke toename in financiële kennis constateerden naarmate studenten vorderden in hun academische carrière. Deze toename kan verklaard worden aan de hand van een vergroting van kennis en ervaring over de jaren heen. Daarnaast tonen de resultaten ook aan dat de masterstudenten betere financiële gedragingen stellen in vergelijking met de studenten uit hun eerste bachelor. De betere financiële gedragingen van masterstudenten kunnen mogelijks worden verklaard door hun grotere ervaring en volwassenheid.

Tot slot blijkt financiële educatie een significante en positieve invloed te hebben op de financiële geletterdheid, met name voor studenten in economische opleidingen. Deze bevinding bevestigt de conclusies van Le Fur & Outreville (2021), Amagir et al. (2020) en Chen en Volpe (1998), die allemaal het belang van formele financiële educatie benadrukken. De resultaten ondersteunen ook de oproep uit de studie van Peeters et al. (2018) om alternatieve onderwijsinstrumenten te implementeren die gericht en effectiever zijn in het verbeteren van de financiële geletterdheid. Het zou dus enkel voordelen opleveren indien er ook financiële educatie wordt aangeboden in opleidingen waar dat nu niet het geval is.

Samenvattend duiden de bevindingen op de noodzaak van verder onderzoek om de specifieke invloeden van externe factoren op de financiële geletterdheid beter te begrijpen. Dit onderzoek bevestigt het belang van geslacht en financiële educatie, maar stelt tegelijkertijd de invloed van sociaaleconomische status, thuistaal, de financiële socialisatie in twijfel. Het benadrukt de behoefte aan gerichte veranderingen om de financiële geletterdheid van alle studenten in Vlaanderen en zelfs België te verbeteren.

5.2.1 Beperkingen

Hoewel het onderzoek belangrijke inzichten biedt omtrent de financiële geletterdheid en de invloed van externe factoren, zijn er enkele beperkingen die de resultaten kunnen beïnvloeden en die in overweging moeten worden genomen bij de interpretatie van de bevindingen.

5.2.1.1 Selectie van respondenten

De respondenten van het onderzoek komen allemaal van de Universiteit Hasselt (UHasselt), wat de generaliseerbaarheid van de resultaten kan beperken tot een duidelijk beeld van de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten. De financiële geletterdheid van studenten kan namelijk variëren tussen verschillende universiteiten en hogescholen. Een bredere steekproef, die meerdere onderwijsinstellingen in Vlaanderen omvat, zou de representativiteit van de resultaten nog kunnen verbeteren.

5.2.1.2 Beperkte demografische variabelen

Hoewel het onderzoek enkele demografische variabelen, zoals geslacht en sociaaleconomische status, heeft onderzocht, kunnen andere relevante factoren zoals leeftijd, werkervaring, en specifieke financiële verantwoordelijkheden (zoals leningen of schulden) ook een invloed hebben op de mate van financiële geletterdheid. Deze factoren zijn niet opgenomen in het onderzoek, omdat de verkregen informatie uit de enquête daar niet voldoende voor is.

5.2.1.3 Tijdsgebondenheid van de enquête

De resultaten zijn gebaseerd op een momentopname en kunnen verschillen afhankelijk van de timing van de enquête. Bijvoorbeeld, economische gebeurtenissen kunnen de drie componenten van financiële geletterdheid bij de studenten beïnvloeden. Een longitudinale studie zou kunnen helpen om trends over tijd beter te begrijpen. De respondenten worden dan voor een langere tijd gevolgd om zo een beter beeld te scheppen van de financiële geletterdheid.

5.2.2 Aanbevelingen

De resultaten van het onderzoek naar de financiële geletterdheid en de invloed van externe factoren op de bieden belangrijke inzichten die richting kunnen geven aan toekomstige initiatieven en beleid. Hieronder volgen enkele aanbevelingen die specifiek voortvloeien uit de bevindingen van dit onderzoek.

5.2.2.1 Versterking van de financiële educatie in alle opleidingen

Gebaseerd op de resultaten die aangeven dat studenten met financiële educatie in hun curriculum significant beter scoren op financiële geletterdheid, wordt aanbevolen dat alle opleidingen in het hoger onderwijs aandacht besteden aan financiële educatie. Dit kan bijvoorbeeld door het integreren van financiële educatie in het algemene curriculum of door het aanbieden van specifieke cursussen en workshops over financiële onderwerpen.

5.2.2.2 Gerichte aanpassingen voor vrouwen

De bevinding dat vrouwen gemiddeld lager scoren op financiële geletterdheid dan mannen, ondanks dat dit niet overeenkomt met alle literatuur, suggereert dat aanpassingen nodig zijn. Instellingen zouden programma's kunnen ontwikkelen die vrouwen specifiek ondersteunen in het vergroten van hun financiële kennis en zelfvertrouwen. Dit kan bijvoorbeeld door middel van mentorschap programma's, vrouwspecifieke financiële workshops of het bevorderen van rolmodellen in de financiële sector.

5.2.2.3 Optimalisatie van de ouderlijke betrokkenheid

De resultaten die aantonen dat studenten die financiële invloeden van hun ouders hebben ontvangen, lager scoren op financiële geletterdheid, suggereren dat de manier waarop financiële educatie thuis wordt gegeven verbeterd kan worden. Ouders zouden ondersteund kunnen worden met middelen en training om effectieve financiële educatie thuis te bieden, zoals bijvoorbeeld gebeurt in Brazilië met het ENEF-programma. Educatieve instellingen kunnen workshops voor ouders organiseren om hen te helpen financiële onderwerpen op een constructieve manier met hun kinderen te bespreken.

5.2.2.4 Focus op financiële kennis en gedrag

De resultaten laten zien dat er significante verschillen zijn in financiële kennis en gedrag tussen verschillende groepen. Daarom wordt aanbevolen om educatieprogramma's specifiek te richten op het verbeteren van deze twee componenten. Dit kan door praktische trainingen, simulaties van financiële situaties, en gebruik van interactieve leermiddelen die studenten helpen hun financiële kennis en gedrag te verbeteren. Verschillende studies pleiten ook voor zo een aanpak.

7 Bibliografie

- Agarwal, S., Qian, W., & Tan, R. (2020). *Household Finance*. Springer Singapore.
- Amagir, A., Groot, W., Van Den Brink, H. M., & Wilschut, A. (2020). Financial literacy of high school students in the Netherlands: knowledge, attitudes, self-efficacy, and behavior. *International Review of Economics Education*, 34, 100185. <https://doi.org/10.1016/j.iree.2020.100185>
- Andreou, G., & Philip, S. (2018). Financial literacy, attitudes and behavior among university students in Cyprus. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 29(2), 163-179.
- Bandura, A. (2006). Guide for constructing self-efficacy scales. *Self-efficacy beliefs of adolescents*, 5(1), 307-337.
- Beal, D. J., & Delpachitra, A. (2003). Financial literacy of first-year university students: A case study from Australia. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 14(1), 1-14.
- Bernheim, B. D. (1998). Financial literacy, education, and retirement planning. *The Journal of Economic Perspectives*, 12(4), 113-135.
- Boggio, C., Moscarola, F. C., & Gallice, A. (2020). What is good for the goose is good for the gander?: How gender-specific conceptual frames affect financial participation and decision-making. *Economics of Education Review*, 75, 101952.
- Bottazzi, L., & Lusardi, A. (2021). Stereotypes in financial literacy: Evidence from PISA. *Journal of Corporate Finance*, 71, 101831.
- Botazzi, R., & Lusardi, A. (2021). Financial literacy and the gender gap. *Journal of Economic Literature*, 59(4), 1230-1268.
- Brown, M., van Rooij, M., Alessie, R., & Lusardi, A. (2017). Financial literacy and its determinants among young adults in Europe. *Journal of Economic Psychology*, 60, 11-28.
- Calvet, L., Campbell, J. Y., & Sodini, M. (2009). Financial literacy and portfolio choice: Evidence from the US. *The Journal of Finance*, 64(4), 1747-1782.
- Chen, H., & Volpe, R. P. (1998). Gender differences in financial literacy among college students. *Financial Services Review*, 7(3), 289-307.
- Clarke, M. C., Heaton, M. B., Israelsen, C. L., & Eggett, D. L. (2005). The acquisition of family financial roles and responsibilities. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 33(4), 321-340.
- Cull, M., & Whitton, D. (2011). University students' financial literacy levels: obstacles and AIDs. *Economic and Labour Relations Review*, 22(1), 99-114.
- Cull, R., & Whitton, D. (2006). Financial literacy of first-year university students: A case study from Australia. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 17(1), 1-12.
- Danes, S. M., & Haberman, H. (2007). Teen financial knowledge, self-efficacy, and behavior: A gendered view. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 18(2).

- Daniel Fernandes, John G. Lynch Jr., Richard G. Netemeyer (2014). Financial Literacy, Financial Education, and Downstream Financial Behaviors. *Management Science* 60(8):1861-1883 <https://doi.org/10.1287/mnsc.2013.1849>
- D'Amico, M. M., & Dika, S. L. (2013). Using data known at the time of admission to predict first-generation college student success. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 15(2), 173-192.
- Departement Onderwijs en Vorming. (2016). *PISA 2015: Samenvatting resultaten*. <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestanden/PISA-2015-samenvatting-resultaten.pdf>
- De Beckker, K., De Witte, K., & Van Campenhout, G. (2018). De kwetsbaarheid van financieel analfabeten. *RePEc: Research Papers in Economics*.
- De Beckker, K., De Witte, K., & Van Campenhout, G. (2019). Identifying financially illiterate groups: An international comparison. *International Journal of Consumer Studies*, 43(5), 490–501.
- De Beckker, M., De Witte, K., & Van den Broeck, K. (2020). Financial literacy and financial well-being in Belgium: A cross-sectional study. *Journal of Economic Psychology*, 73, 102259.
- De Moor, G., De Witte, K., & Van den Broeck, K. (2014). Financial literacy among Belgian teachers. *Journal of Economic Psychology*, 35(1), 1-10.
- De Los Santos-Gutiérrez, A. R. A. C. E. L. Y., Molchanova, V. S., González-Fernandez, R. O. C. Í. O., & García-Santillán, A. R. T. U. R. O. (2022). Financial Literacy, Savings Culture and Millennials Students Behavior Towards Retirement. *European Journal of Contemporary Education*, 11(2), 491-503.
- Dube, P., & Asthana, A. (2023). Financial literacy among youth in India. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 34(1), 81-94.
- Dvorak, T., & Hanley, K. W. (2010). Financial education and financial literacy: Do they make a difference? *Journal of Financial Counseling and Planning*, 21(1), 71-81.
- Edwards, R., Allen, M. W., & Hayhoe, C. R. (2007). Financial attitudes and family communication about students' finances: The role of sex differences. *Communication Reports*, 20(2), 90-100.
- Engelbrecht, L. (2008). The scope of financial literacy education: A poverty alleviation tool in social work? *Social Work/Maatskaplike Werk*, 44(3).
- Erner, D., Mørk, E., & Nordvik, S. (2016). Financial literacy and financial decision-making among German students. *Journal of Economic Psychology*, 51, 1-22.
- Ergun, O. (2018). Financial literacy levels of university students in eight countries. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 29(2), 180-193.
- Falk, A., Becker, G. S., & Dohmen, T. (2018). The behavioralist revolution in economics. *Journal of Economic Perspectives*, 32(2), 3-20.

- Febelfin. (2022). We overschatten onszelf als het over financiële kennis gaat. *Febelfin*. Retrieved May 17, 2024, from <https://febelfin.be/nl/pers/bank-maatschappij/we-overschatten-onszelf-als-het-over-financiele-kennis-gaat>
- Federal Reserve Bank of New York. (2016). 2015 annual report. <https://www.newyorkfed.org/medialibrary/media/aboutthefed/annual/annual15/report.pdf>
- Fisch, J. E., Lusardi, A., & Hasler, A. (2019). Defined contribution plans and the challenge of financial illiteracy. *Cornell L. Rev.*, 105, 741.
- French, S., & Mckillop, D. (2016). Financial literacy and financial well-being: Evidence from the UK. *Journal of Economic Psychology*, 53, 1-17.
- Frijns, B., Gilbert, A., & Tourani-Rad, A. (2013). Learning by doing: the role of financial experience in financial literacy. *Journal of Public Policy*, 34(1), 123–154.
- Fuchs-Schündeln, N., Klapper, L., & Laeven, L. (2019). Financial literacy, household debt, and over-indebtedness. *American Economic Review*, 109(1), 132-168.
- Fur, É. L., & Outreville, J. F. (2022). Financial literacy, education and risk aversion: a survey of French students. *Managerial Finance*, 48(9/10), 1530–1543.
- Furnham, A. (1984). Many sides of the coin: The psychology of money usage. *Personality and individual Differences*, 5(5), 501-509.
- Godsted, E., & McCormick, D. (2007). An exploratory study of financial literacy among teachers in the United States. *Journal of Economic Education*, 38(3), 281-293.
- Gudmunson, C. G., & Danes, S. M. (2011). Family financial socialization: Theory and critical review. *Journal of family and economic issues*, 32, 644-667.
- Guiso, L., & Sodini, P. (2013). Household finance: An emerging field. In *Handbook of the Economics of Finance* (Vol. 2, pp. 1397-1532). Elsevier.
- Hanushek, E. A. (2002). The Importance of School Quality.
- Hanushek, E. A. (2011). The economic value of higher teacher quality. *Economics of Education review*, 30(3), 466-479.
- Hastings, J. S., Madrian, B. C., & Skimmyhorn, W. L. (2013). Financial literacy, financial education, and financial decision-making. *Annual Review of Economics*, 5(1), 647-680.
- Hensley, M. (2013). The impact of financial education training on teachers. *Financial Services Review*, 22(2), 133-150.
- Hibbert, J. R., Beutler, I. F., & Martin, T. M. (2004). Teacher versus parent influence on financial efficacy and behavior. In *Proceedings of the 2004 Annual Conference of the Association of Financial Counseling and Planning* (pp. 51-59).
- Hofstede, G. (1980). Culture and organizations. *International studies of management & organization*, 10(4), 15-41.
- Hung, A., Parker, A. M., & Yoong, J. (2009). Defining and measuring financial literacy.

- Huston, S. J. (2010). Financial literacy: Concepts, research, and implications for practice. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 21(1), 1-12.
- Huston, S. J. (2010). Financial literacy: Does it matter? *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 213-239.
- Jorgensen, B. L., & Savla, J. (2010). Financial literacy of young adults: The importance of parental socialization. *Family relations*, 59(4), 465-478.
- Klapper, L., & Lusardi, A. (2019). Financial literacy around the world: Evidence from a new survey. *Journal of Pension Economics and Finance*, 18(2), 183-216.
- Klapper, L., & Lusardi, A. (2019). Financial literacy around the world: Evidence from a survey of adults. *Journal of Pension Economics and Finance*, 18(1), 1-28.
- Krueger, A. B. (2003). Economic considerations and class size. *The economic journal*, 113(485), F34-F63.
- Leontyev, A. A. (2015). Proceedings from World Economic Forum: A new look at education: revealing the potential of educational technologies. *Geneva*.
- Lindbeck, A. (1997). Incentives and social norms in household behavior. *The American Economic Review*, 87(2), 370-377.
- Lone, M., & Baht, H. (2021). The role of financial literacy in financial decision-making among university students: Evidence from Pakistan. *Journal of Economic Psychology*, 74, 102268.
- Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2008). Financial literacy and retirement planning: Evidence and implications for financial education. *Journal of Pension Economics and Finance*, 7(4), 433-462.
- Lusardi, A., Mitchell, O. S., & Curto, R. (2010). Financial literacy among the young: Evidence and implications for policy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 358-380.
- Lusardi, Annamaria, and Olivia S. Mitchell. (2014). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. *Journal of Economic Literature*, 52 (1): 5-44.
- Lusardi, A., Michaud, P. C., & Mitchell, O. S. (2017). Optimal financial knowledge and wealth inequality. *Journal of political Economy*, 125(2), 431-477.
- Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2023). The importance of financial literacy: Opening a new field. *Journal of Economic Perspectives*, 37(4), 137-154.
- Lyons, A. C., Scherpf, E., & Roberts, H. (2006). Financial education and communication between parents and children. *The Journal of Consumer Education*, 23(2006), 64-76.
- Mandell, L. (2008). Financial education for young adults: An experimental analysis of a high school course. *Journal of Consumer Affairs*, 42(2), 284-317.
- Marcolin, S., & Abraham, A. (2006). Financial literacy research: Current literature and future opportunities.

- Norvilitis, J. M., Merwin, M. M., Osberg, T. M., Roehling, P. V., Young, P., & Kamas, M. M. (2006). Personality factors, money attitudes, financial knowledge, and credit-card debt in college students 1. *Journal of applied social psychology*, 36(6), 1395-1413.
- OECD. (2011). Measuring financial literacy: Results from the OECD/INFE survey of adults. *OECD Publishing*.
- OECD. (2013). Financial literacy and inclusion: Results of the OECD/INFE survey of adults. *OECD Publishing*.
- OECD (2023), OECD/INFE 2023 International Survey of Adult Financial Literacy. *OECD Business and Finance Policy Papers*, No. 39, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/56003a32-en>.
- Peeters, N., Rijk, K., Soetens, B., Storms, B., & Hermans, K. (2018). A systematic literature review to identify successful elements for financial education and counseling in groups. *Journal of Consumer Affairs*, 52(2), 415-440.
- Pinjisakikool, T. (2017). The effect of personality traits on households' financial literacy. *Citizenship, Social and Economics Education*, 16(1), 39-51.
- Pinto, L. E., & Coulson, E. (2011). Social justice and the gender politics of financial literacy education. *Journal of the Canadian Association for Curriculum Studies*, 9(2), 54-85.
- Philippas, N. D., & Avdoulas, C. (2021). Financial literacy and financial well-being among generation-Z university students: Evidence from Greece. In *Financial Literacy and Responsible Finance in the FinTech Era* (pp. 64-85). Routledge.
- Prime, H., Wade, M., & Browne, D. T. (2020). Risk and resilience in family well-being during the COVID-19 pandemic. *American Psychologist*, 75(5), 631-643. <https://doi.org/10.1037/amp0000660>
- Remund, D. L. (2010). Financial literacy explicated: The case for a clearer definition in an increasingly complex economy. *Journal of consumer affairs*, 44(2), 276-295.
- Shiller, R. J. (2013). Finance and the good society. *Princeton University Press*.
- Salas-Velasco, M., Moreno-Herrero, D., & Sánchez-Campillo, J. (2020). Teaching financial education in schools and students' financial literacy: A cross-country analysis with PISA data. *International Journal of Finance & Economics*, 26(3), 4077-4103.
- Sohn, S. H., Joo, S. H., Grable, J. E., Lee, S. L., & Kim, M. (2012). Adolescents' financial literacy: The role of financial socialization agents, financial experiences, and money attitudes in shaping financial literacy among South Korean youth. *Journal of Adolescence*, 35(4), 969-980.
- Stolper, M., & Walter, M. (2017). Financial literacy and financial decision making: A review of the evidence. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 138, 199-227.
- Swiecka, B., Yeşildağ, E., Özen, E., & Grima, S. (2020). Financial literacy: The case of Poland. *Sustainability*, 12(2), 700.

- Tim Kaiser, Lukas Menkhoff (2017). Does Financial Education Impact Financial Literacy and Financial Behavior, and If So, When? *The World Bank Economic Review*, Volume 31, Issue 3, October 2017, Pages 611–630, <https://doi.org/10.1093/wber/lhx018>
- Van Campenhout, G., De Witte, K., & De Beckker, K. (2017). Financiële vorming op school. In *De geslaagde school* (blz. 153-182). Itinera Institute-Skribis.
- Vakgroep onderwijskunde, PISA. (2023). Vlaamse resultaten. *Vakgroep Onderwijskunde*, PISA. <https://www.pisa.ugent.be/resultaten/pisa2015/vlaamseresultaten#:~:text=Financi%C3%ABle%20geletterdheid&text=In%20Vlaanderen%20levert%201%20op,wordt%20internationaal%20als%20basisniveau%20beschouwd>.
- Vakgroep onderwijskunde, PISA. (2024). Vlaamse resultaten. *Vakgroep Onderwijskunde*, PISA. <https://www.pisa.ugent.be/resultaten/pisa-2022/vlaamse-resultaten>
- Wagland, S. P., & Taylor, S. (2009). When it comes to financial literacy, is gender really an issue? *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 3(1), 13-25.
- Walstad, W., Urban, C., J. Asarta, C., Breitbach, E., Bosshardt, W., Heath, J., ... & Xiao, J. J. (2017). Perspectives on evaluation in financial education: Landscape, issues, and studies. *The Journal of Economic Education*, 48(2), 93-112.
- Wilson, D., Sheikh, A., Görgens, M., Ward, K., & Bank, W. (2021). Technology and Universal Health Coverage: Examining the role of digital health. *Journal of Global Health*, 11.
- Xiao, J. J. (2016). Consumer financial capability and wellbeing. *Handbook of consumer finance research*, 3-17.
- Yamauchi, K. T., & Templer, D. J. (1982). The development of a money attitude scale. *Journal of personality assessment*, 46(5), 522-528.
- Zhu, A. Y. F., Yu, C. W. M., & Chou, K. L. (2021). Improving financial literacy in secondary school students: An randomized experiment. *Youth & Society*, 53(4), 539-562.

8 Bijlage

8.1 Enquête: financiële geletterdheid

Geachte respondent,

Mijn naam is Jarno Kustermans en ik ben student in de Master Handelswetenschappen – Accountancy, Finance, en Fiscaliteit aan de UHasselt. In het kader van mijn masterproef, onder begeleiding van Prof. Dr. Wim Marneffe en mevrouw Uitdebroeks, voer ik een onderzoek uit naar de financiële geletterdheid van Vlaamse studenten. De invultijd van de enquête bedraagt ongeveer 7 minuten.

Dit onderzoek gebeurt in opdracht van de Universiteit Hasselt, in het kader van een masterproef. Het onderzoek bestaat uit een online enquête waarin u enkele vragen dient te beantwoorden. De vragen zijn gedeeltelijk gebaseerd op de vragen van de jaarlijkse financiële geletterdheidsenquête van de OESO (OECD, 2023). Deze enquête heeft tot doel inzicht te verwerven in uw kennis, attitudes en gedrag met betrekking tot financiële zaken. Uw deelname is van onschatbare waarde en zal mij helpen om een beter beeld te krijgen van de huidige financiële geletterdheidsgraad van Vlaamse studenten.

Uw deelname aan dit onderzoek is vrijwillig en u heeft het recht om uw deelname op elk moment stop te zetten (door het browservenster te sluiten) zonder hiervoor een reden op te geven. Er zijn geen nadelen verbonden aan het invullen van deze vragenlijst. De resultaten van dit onderzoek worden enkel voor onderwijsdoeleinden gebruikt. Uw naam zal niet gepubliceerd worden en de vertrouwelijkheid van uw gegevens wordt in elke fase van het onderzoek gegarandeerd. De resultaten van dit onderzoek worden maximaal 5 jaar bewaard. Daarna worden ze gewist.

Voor vragen of opmerkingen na uw deelname kan u contact opnemen met mij via email: jarno.kustermans@student.uhasselt.be.

Indien u verder klikt, gaat u akkoord met het bovenstaande.

Met vriendelijke groeten,

Jarno Kustermans

1. Financiële attitude

In welke mate bent u het eens of oneens met volgende stellingen?

- Ik vind het aangener om geld uit te geven dan het te sparen voor de lange termijn.
- Ik vind het moeilijk om geld opzij te zetten voor noodgevallen of toekomstige doelen.
- Ik ben geneigd om impulsieve aankopen te doen, zelfs als ik weet dat het mijn financiële doelen kan schaden.
- Ik vind het belangrijk om indruk te maken op anderen met mijn bezittingen.
- Ik ben niet echt geïnteresseerd in investeren of het beheren van mijn geld op een actieve manier.

- Ik vertrouw erop dat ik altijd wel een manier zal vinden om financiële problemen op te lossen als ze zich voordoen.

2. Financieel gedrag

In welke mate bent u het eens of oneens met volgende stellingen?

- Ik maak een plan van mijn inkomsten en uitgaven om mijn financiën beter te beheren.
- Ik heb er geen probleem mee dat ik geld van mijn spaarrekening haal om dagelijkse uitgaven te betalen.
- Ik betaal mijn openstaande schulden op tijd.
- Ik maak notities van aankomende betalingen zodat ik sneller mijn schulden afbetaal.
- In de afgelopen 12 maanden was er een moment waarop ik niet genoeg geld had om rond te komen.
- Ik hou mijn persoonlijke financiële zaken nauwlettend in de gaten.
- Ik zet financiële lange-termijn doelstellingen en doe er alles aan om die te bereiken.
- Voordat ik iets koop, kijk ik altijd of ik het mij wel kan veroorloven.
- Als ik mijn geld wil laten renderen, zet ik het geld op een spaarrekening.
- Als ik mijn geld wil laten renderen, investeer ik mijn geld door middel van aandelen, obligaties of andere beleggingsinstrumenten.

3. Financiële kennis

Stel dat vijf broers samen in totaal een geschenk ter waarde van 1000 euro ontvangen. Maar ze moeten één jaar lang wachten voordat ze de 1000 euro ontvangen en de inflatie blijft het hele jaar 2 procent. In één jaar tijd kunnen de broers met het geld ... kopen:

Antwoorden:

- Meer dan vandaag
- Hetzelfde als vandaag
- Minder dan vandaag
- Ik weet het niet

Stel dat u deze avond 25 euro uitleent aan een goede vriend van u en hij betaalt u morgen 25 euro terug. Hoeveel interest heeft uw vriend dan betaald op het uitgeleende geld?

Antwoorden:

- 0 euro
- 25 euro
- 5 euro
- Ik weet het niet

Stel dat u 100 euro op een spaarrekening zet waarbij er een gegarandeerd interestpercentage is van 2 procent. Hoeveel euro staat er dan na 1 jaar op de spaarrekening als er geen geldopnames of -stortingen gebeurd zijn gedurende het jaar?

Antwoorden:

- 100 euro
- 102 euro
- 120 euro
- Ik weet het niet

Hoeveel geld zou er op de spaarrekening staan na 5 jaar?

Antwoorden:

- Meer dan 110 euro
- Minder dan 110 euro
- Precies 110 euro
- Ik weet het niet

Beoordeel volgende stellingen met juist of fout.

Een investering met een hoog rendement heeft waarschijnlijk een groot risico.

Antwoorden:

- Juist
- Fout
- Ik weet het niet

Hoge inflatie betekent dat de kost om te leven (dagelijkse kosten zoals: voeding, brandstof, etc.) snel stijgt.

Antwoorden:

- Juist
- Fout
- Ik weet het niet

Het is mogelijk om het risico van investeren in de aandelenmarkt te verminderen door een groot aantal verschillende aandelen aan te kopen.

Antwoorden:

- Juist
- Fout
- Ik weet het niet

Een digitaal financieel contract vereist een handtekening van een papieren contract om als geldig te worden beschouwd.

Antwoorden:

- Juist
- Fout

- Ik weet het niet

De persoonlijke gegevens die ik online publiekelijk publiceer mogen gebruikt worden om gepersonaliseerde of financiële aanbiedingen naar mij te sturen.

Antwoorden:

- Juist
- Fout
- Ik weet het niet

Cryptomunten zijn net zoals bankbiljetten en munten een wettig betaalmiddel.

Antwoorden:

- Juist
- Fout
- Ik weet het niet

Hoe beoordeelt u uw eigen financiële kennis in vergelijking met andere studenten uit andere richtingen aan UHasselt?

Antwoorden:

- Heel hoog
- Hoog
- Gemiddeld
- Laag
- Heel laag

Hoe beoordeelt u uw eigen financiële kennis in vergelijking met andere studenten uit dezelfde richting aan UHasselt?

Antwoorden:

- Heel hoog
- Hoog
- Gemiddeld
- Laag
- Heel laag

4. Zelfontworpen stellingen

Nu volgen er nog enkele zelfontworpen stellingen met betrekking tot de financiële geletterdheid.

- Financiële educatie zou een verplicht onderdeel moeten zijn van het curriculum op alle onderwijsniveaus.
- Studenten zouden meer praktische ervaring moeten opdoen met financiële besluitvorming voordat ze de universiteit verlaten.
- Ouders zouden een grotere rol moeten spelen bij het onderwijzen van hun kinderen over financiële verantwoordelijkheid.

- Technologische innovaties hebben de manier waarop studenten met hun geld omgaan veranderd.
- Het begrip van investeringen en de werking van de financiële markten is essentieel voor het financiële welzijn van studenten op de lange termijn.

5. Demografische data

Wat is uw geboortjaar?

Antwoorden: (drop-down list)

- 1998 - 2006

Wat is uw geslacht?

Antwoorden:

- Man
- Vrouw
- X
- Zeg ik liever niet

Welke opleiding volgt u?

Antwoorden:

- Handelswetenschappen
- Toegepaste Economische Wetenschappen
- Handelsingenieur
- Handelsingenieur in de beleidsinformatica
- Geneeskunde
- Kinesitherapie en revalidatiewetenschappen
- Mobiliteitswetenschappen
- Architectuur
- Interieurarchitectuur
- Biomedische wetenschappen
- Rechten
- Chemie
- Fysica
- Biologie
- Industriële wetenschappen

- Informatica
- Sociale wetenschappen
- Wiskunde

In welk studiejaar zit u?

Antwoorden:

- Eerste bachelor
- Tweede bachelor
- Derde bachelor
- Eerste master
- Tweede master
- Anders: leg uit

Bent u lid van een studentenvereniging?

Antwoorden:

- Ja
- Nee

Neemt u deel aan extracurriculaire activiteiten (bv. vrijwilligerswerk, stage, commissiewerk) naast uw studie?

Antwoorden:

- Ja
- Nee

Welke taal (of talen) spreekt u thuis?

Antwoorden:

- Nederlands
- Frans
- Duits
- Andere, namelijk ...

Zit u op kot?

Antwoorden:

- Ja
- Nee

Heeft u al enige werkervaring? (een situatie waarbij je bepaalde handelingen verricht en daarvoor betaald wordt)

Antwoorden:

- Ja
- Nee

Hoe financiert u uw studies? (meerdere opties aanduiden mogelijk)

Antwoorden:

- Ouderlijke ondersteuning
- Studiefinanciering (vb. studiebeurs)
- Studentenjob
- Anders: leg uit

Welke personen hebben de meeste invloed gehad op uw financiële besluitvorming?

Antwoorden:

- Ouders/familieleden
- Partner
- Vrienden/peers
- Financiële adviseurs/experts
- Anders: leg uit

Heeft u ooit financiële problemen ervaren die van invloed waren op uw academische prestaties?

Antwoorden:

- Ja
- Nee
- Zeg ik liever niet

Heeft u specifieke financiële doelen die u wilt bereiken tijdens uw studie?

Antwoorden:

- Ja, welke?
- Nee, waarom niet?
- Ik weet het niet

Hoe zou u de financiële opvoeding in uw gezin beschrijven?

Antwoorden:

- Zeer conservatief (gericht op sparen en vermijden van schulden)
- Gematigd (een balans tussen sparen en uitgeven)
- Zeer liberaal (gericht op consumeren en het gebruik van krediet)
- Ik weet het niet

Hoe is de financiële situatie bij uw thuis, wat is het totale jaarlijkse netto-inkomen van uw huishouden?

Antwoorden:

- Minder dan €20.000
- €20.000 - €40.000
- €40.000 - €60.000
- €60.000 - €80.000
- Meer dan €80.000
- Zeg ik liever niet

Bedankt voor het invullen van mijn enquête over financiële geletterdheid. Uw deelname is van onschatbare waarde en zal helpen om inzicht te krijgen in de financiële kennis, attitudes en gedragingen van de Vlaamse studenten.

Daarnaast kan u mij altijd contacteren indien u na de afronding van mijn masterproef de resultaten van het onderzoek wenst te ontvangen. Nogmaals bedankt voor jullie tijd en inzet!